

Beleidsplan Begraafplaatsen Gemeente Noordoostpolder 2012-2022

Met zorg betrokken

Inhoud

Management Samenvatting	3
1 Inleiding	7
1.1 Aanleiding voor dit beleidsplan	7
1.2 Doel en functie van dit plan	7
1.3 Reikwijdte van het plan	7
1.4 Opbouw van dit beleidsplan	8
2 Kader	9
2.1 Bestaande situatie	9
2.2 Wettelijke kader	10
2.3 Vastgesteld beleid	11
2.3.1 Beleidsplanning & programmabegroting 2012-2015	11
2.3.2 Investeringsprogramma begraafplaatsen I.R.T. tariefontwikkeling	11
2.3.3 Groenbeleidsplan 2010-2014	12
2.3.4 Burgerparticipatie	13
2.4 Ontwikkelingen	13
2.4.1 Demografische ontwikkelingen	13
2.4.2 Maatschappelijke ontwikkelingen	14
2.5 Samenvatting uitgangspunten	15
3 Visie en beleid begraafplaatsbeheer	17
3.1 Visie	17
3.1.1 Visie op inrichting en beleving begraafplaatsen	17
3.1.2 Visie op het beheer en onderhoud	19
3.1.3 Visie op communicatie en participatie	20
3.2 Beleid	20
3.2.1 Voorzieningen: begraven, afstemmen en herdenken	20
3.2.2 Inrichting, beheer en onderhoud	22
3.2.3 Gebruik van de begraafplaatsen	23
3.2.4 Tarieven en egalisatiereserve	24
3.2.5 Ruimen van graven	24
3.2.6 Vooruitblik: Beleid na deze planperiode	25
3.2.7 Samenvatting en hoofddoel	26
4 Uitvoering	27
4.1 Inrichting, beheer & Onderhoud	27
4.1.1 Beheer & Onderhoud	27
4.1.2 Inrichting	27
4.2 Regulering en handhaving	28
4.3 Communicatie	28
4.4 Financiële middelen	28
4.4.1 Egalisatiereserve	28
4.5 Risico's	29
5 Financiën	31

5.1	Algemene uitgangspunten	31
5.2	Exploitatie	32
5.2.1	Toelichting rekening 2010 en 2011	32
5.2.2	Toelichting begroting 2012	33
5.2.3	Toelichting begroting 2013-2015	33
5.3	Investeringen	33
5.3.1	Nieuwe investering: uitbreiding begraafplaats Luttelgeest	34
5.4	Tarieven gemeente Noordoostpolder	35
5.4.1	Toelichting tarieven	35
5.4.2	Opbouw tarieven	35
5.4.3	Tariefontwikkeling	37
5.5	Overzicht financiële middelen	37
5.5.1	Risico's	37
6	Aanbevelingen	39
7	Begrippenlijst	41
8	Literatuurlijst	43
Bijlage 1	Geschiedenis begraafplaatsen Noordoostpolder	45
Bijlage 2	Wet op de Lijkbezorging	55
Bijlage 3	Demografische ontwikkelingen	59
Bijlage 4	Tarieven 2012	65
Bijlage 5	Vergelijkingscijfers lijkbezorgingsrechten	67
Colofon	71	

Managementsamenvatting

Inleiding

Het Beleidsplan begraafplaatsen gemeente Noordoostpolder 2012-2022, *met zorg betrokken*, bevat de standpunten van het gemeentebestuur voor (her)inrichting, beheer, onderhoud en gebruik van de begraafplaatsen in gemeente Noordoostpolder. Veranderende demografische ontwikkelingen vormen de aanleiding voor dit beleidsplan.

Kader

Iedere gemeente is wettelijk verplicht een begraafplaats te hebben, de mogelijkheid te geven tot begraven, zorg te dragen voor een begrafenis als een overledene geen nabestaanden heeft en een register te voeren. Dit is opgenomen in de Wet op de Lijkbezorging en het Besluit op de Lijkbezorging. Hoe hieraan precies invulling wordt gegeven, mag iedere gemeente zelf bepalen. Gemeente Noordoostpolder heeft het wettelijke gemeentelijke kader vastgelegd in de Beheersverordening begraafplaatsen en de Verordening op de heffing en de invordering van lijkbezorgingsrechten. In het beleidsplan is de visie op de begraafplaatsen en het daaruit voortvloeiende beleid van gemeente Noordoostpolder voor de begraafplaatsen opgenomen.

Visie en beleid

De begraafplaatsen dienen in alle gevallen te voldoen aan de hoofdfunctie begraven/asbezorgen en rouwverwerking/gedenken/herinneren. Daarnaast is ook medegebruik mogelijk zoals recreatie, natuurbehoud- en ontwikkeling en aandacht voor landschap en cultuurhistorie.

Het hoofdoel van het beleid voor de begraafplaatsen is:
Zorgen dat de begraafplaatsen haar functies vervullen tegen zo laag mogelijke kosten voor zowel burgers als gemeente.

Met verschillende beleidspunten op het gebied van voorzieningen; inrichting, beheer en onderhoud; gebruik van de begraafplaatsen; en tarieven geven we in het beleidsplan invulling aan dit hoofdoel.

Voor de begraafplaatsen in gemeente Noordoostpolder is het volgende beleid van toepassing:

- Voldoen aan de verschillende functies, zowel hoofd- als bijfuncties. Hiervoor zijn verschillende voorzieningen beschikbaar rond uitvaart & gedenken, begraven, bijzetten van urnen en grafmonumenten. Enkele voorzieningen zijn:
 - Mogelijkheid om aangifte van overlijden te doen en verstrekken van het verlot tot begraven;
 - Op elke begraafplaats is een Rooms Katholiek en een algemeen gedeelte. Op de begraafplaats in Emmeloord is een Islamitisch gedeelte;
 - Keuze uit algemeen of particulier graf;
 - Keuze uit volwassene of kindergraf;
 - Keuze uit verschillende termijnen voor particuliere graven/urnennissen;
 - Keuze uit verschillende termijnen voor verlenging van particuliere graven/urnennissen;
 - Zie verder H3 in het beleidsplan.
- Gebruik van de begraafplaatsen:
 - Elke begraafplaats is vrij toegankelijk tussen zonsopgang en zonsondergang;

- Tijdens een begrafenis zijn verschillende voorzieningen beschikbaar, zoals de aanwezigheid van een gemeentelijke voorloper, rijdende baar, geluidsinstallatie, grafliift, grafraam, het graf afdekken met groen, de mogelijkheid om van het toilet gebruik te maken en concrete voorzieningen rond de teraardebestelling.
- Uitvoering van beheerstaken in het kader van de wettelijke verplichting om te kunnen begraven en de administratie rond de begraafplaatsen. Enkele beleidspunten die hieruit volgen zijn:
 - Bij het verlopen van het uitsluitend recht wordt de rechthebbende aangeschreven, bij geen reactie volgt een aangetekende brief. Bij geen reactie vervallen de rechten aan de gemeente en wordt het monument verwijderd;
 - Is een rechthebbende niet in de gemeentelijke administratie aanwezig, dan wordt een bordje bij het graf geplaatst met de mededeling dat de rechthebbende zich dient te melden bij de beheerder. Indien binnen een jaar geen reactie komt, vervallen de rechten aan de gemeente en wordt het grafmonument verwijderd;
 - Er zijn meerdere manieren waarop het uitsluitend recht aan de gemeente kan vervallen:
 - Na afloop van de termijn en bij geen verlenging;
 - Indien geen betaling plaatsvindt;
 - Indien rechthebbende is overleden en het recht niet is overgeschreven;
 - Bij verwaarlozing van het graf.
 - Na afloop van het uitsluitend recht en het recht wordt niet verlengd, vervalt het monument aan de gemeente. Indien een grafmonument aanwezig is wordt deze van gemeentewege verwijderd en vernietigd;
 - Indien de leges van grafmonument niet wordt betaald, vervallen de rechten aan de gemeente;
 - Bij algemene graven wordt de belanghebbende na ongeveer 12 jaar aangeschreven en wordt gemeld dat de grafrust is verstreken en dat het monument wordt verwijderd en vernietigd.
 - Ruiming van graven vijf jaar na het verlopen van respectievelijk de grafrust of het grafrecht.
 - Bij een opgraving/herbegraving dient altijd toezicht door een vertegenwoordiger van de gemeente plaats te vinden;
- Uitvoering van onderhoudstaken om het beeld van de begraafplaatsen aan te laten sluiten bij de functies die de begraafplaatsen vervullen:
 - Onderhoudsniveau B (CROW kwaliteitscatalogus openbare ruimte);
 - Kosteneffectief beheer en onderhoud;
- Kostendekkende tarieven.
 - De begraafplaatsen zijn geen collectieve voorziening.
 - In deze beleidsplanperiode wordt ernaar gestreefd de tarieven zo min mogelijk te laten stijgen, uitgezonderd inflatiecorrectie en loon en prijsindex..

Uitvoering

Om uitvoering te geven aan de verschillende beleidsdoelen zijn verschillende middelen beschikbaar:

- **Beheer & onderhoud:** met onderhoud van de begraafplaatsen kan het gewenste beeld bereikt worden en met beheer van de begraafplaatsen kan de gewenste organisatie en noodzakelijke administratie gerealiseerd worden.
- **Inrichting:** door bij de inrichting al rekening te houden met de inrichtingswensen uit de visie kan effectief invulling worden gegeven aan uitvoering van de verschillende functies.
- **Egalisatiereserve:** bij eventuele overschotten of te weinig financiële middelen kan gebruik worden gemaakt van de egalisatiereserve.

Financiën

Voor de exploitatie sluit het beleidsplan aan bij de meerjarenbegroting, 2012-2015. Binnen de gemeentelijke begroting wordt het beheer en onderhoud van de begraafplaatsen als een gesloten huishouding beschouwd. Dat betekent dat de (jaarlijkse) inkomsten de (jaarlijkse) kosten van de begraafplaatsen dienen te dekken.

In relatie tot de inkomsten wordt onderscheid gemaakt tussen drie kostenposten:

- Instandhouding begraafplaats: verlenen van rechten
- Beheer & onderhoud begraafplaats: begraven
- Beheer & onderhoud monumenten: grafmonumenten

Op basis van voortschrijdend inzicht zijn de afgelopen jaren enerzijds de tarieven verhoogd en is er anderzijds vermindering van kosten gerealiseerd. Hierdoor is een groter bedrag naar de egaliseringsreserve gegaan dan verwacht. Daarnaast is ook duidelijk geworden dat een verfijning van de urenregistratie noodzakelijk is. In 2013 wordt de urenregistratie verfijnd. In 2014 wordt nader geadviseerd over de uitkomsten hiervan.

1

Inleiding

Voor u ligt het beleidsplan voor de begraafplaatsen in gemeente Noordoostpolder voor de periode 2012-2022. Het plan bevat de standpunten van het gemeentebestuur voor (her)inrichting, beheer, onderhoud en gebruik van alle begraafplaatsen.

1.1 AANLEIDING VOOR DIT BELEIDSPLAN

Een beleidsplan voor de begraafplaatsen is niet eerder opgesteld door de gemeente Noordoostpolder. Wel zijn standpunten van het gemeentebestuur vastgelegd in diverse nota's en andere beleidsplannen, en het beheer van de begraafplaatsen wordt consequent op dezelfde manier uitgevoerd. Waarom dan nu wel een beleidsplan?

De veranderende demografische ontwikkelingen vormen nu wel een directe aanleiding voor het vastleggen van de beleidsuitgangspunten. Nieuwe demografische ontwikkelingen in gemeente Noordoostpolder leiden voor de komende jaren tot een grotere vraag naar ruimte om te begraven of asresten bij te zetten op de begraafplaatsen in onze gemeente. Meer ruimte betekent dat op sommige gemeentelijke begraafplaatsen inbreiding of uitbreiding wenselijk is. Welke randvoorwaarden en uitgangspunten leggen we als gemeente ten grondslag aan deze in- en uitbreidingen? En hoe kunnen we sturen op belangrijke elementen op de begraafplaatsen?

1.2 DOEL EN FUNCTIE VAN DIT PLAN

Het "Beleidsplan begraafplaatsen gemeente Noordoostpolder" bevat het beleid voor beheer en gebruik van de begraafplaatsen in onze gemeente. Tevens is hierin beleid opgenomen voor de inrichting van (nieuwe delen op) de begraafplaatsen. Daarmee geeft dit plan invulling aan de vraag hoe we omgaan met onze begraafplaatsen, aan welke randvoorwaarden we moeten voldoen, welke standpunten de gemeente hanteert, hoe we dit gaan uitvoeren en wat de financiële situatie is van de begraafplaatsen.

De inrichting van de verschillende begraafplaatsen staat aan de basis van de verschillende functies die er nu worden uitgevoerd. Daarnaast zijn de veranderende kijk op de uitvaart, de wettelijke plichten waar de gemeente aan moet voldoen en de financiële stand van zaken van belang voor uitvoering van het beheer.

1.3 REIKWIJDTE VAN HET PLAN

Dit beleidsplan is van toepassing voor alle begraafplaatsen in de gemeente Noordoostpolder. In elk dorp is een begraafplaats aanwezig, waarvan de grootste in Emmeloord. De beschrijving van de bestaande situatie, de berekening van de beschikbare capaciteit en de financiële situatie betreft dan ook deze begraafplaatsen.

In wetgeving is vastgelegd dat de houder van de begraafplaatsen in de eerste plaats verantwoordelijk is voor een hygiënische lijkbezorging en in de tweede plaats dat de uitvaart (plechtigheid) op de begraafplaats piëteitsvol wordt uitgevoerd. Deze twee verantwoordelijkheden vormen een belangrijke basis voor het beheer van de begraafplaatsen. De reikwijdte van dit plan valt daarmee samen met de noodzaak om te voldoen aan de wetgeving. Hoe de gemeente hieraan invulling geeft is een verantwoordelijkheid van de gemeente zelf. In dit beleidsplan treft u daarom onze visie op het beheer van de begraafplaatsen in gemeente Noordoostpolder aan.

1.4 OPBOUW VAN DIT BELEIDSPLAN

In hoofdstuk 2 treft u een beschrijving van het kader rond de begraafplaatsen in de gemeente aan. Hierin zijn het wettelijke kader, de bestaande situatie en werkwijze en lopende ontwikkelingen beschreven. In hoofdstuk 3 vindt u onze visie op de begraafplaatsen en beleid voor de verschillende onderdelen die met de begraafplaatsen samenhangen. Hoe we deze visie en dit beleid in uitvoering gaan brengen kunt u lezen in hoofdstuk 4. De financiële situatie is te vinden in hoofdstuk 5. Tot slot treft u in hoofdstuk 6 aanbevelingen aan.

2

Kader

De wijze waarop een samenleving omgaat met haar overledenen kan door de tijden heen worden gezien als een maat voor de samenleving. Een veranderende samenleving stelt eigentijdse eisen aan het begraven. Gemeente Noordoostpolder wil ruimte bieden voor invulling van individuele wensen zonder de collectieve betekenis van de begraafplaatsen uit het oog te verliezen. Echter, in alle gevallen dienen we daarbij binnen het kader rond de begraafplaatsen te blijven. Dit kader wordt gevormd door wetgeving en technische randvoorwaarden rond inrichting en beheer. In dit hoofdstuk kunt u meer lezen over het kader rond de begraafplaatsen in gemeente Noordoostpolder.

2.1 BESTAANDE SITUATIE

Gemeente Noordoostpolder heeft elf gemeentelijke begraafplaatsen binnen haar gemeentegrenzen. In elk dorp is een begraafplaats te vinden, waarvan de grootste in Emmeloord ligt. De reden hiervoor is dat bij de inrichting van de polder is bepaald dat elk dorp zijn eigen voorzieningen moet hebben en dus ook een eigen begraafplaats. Op elke begraafplaats is een rooms-katholiek deel en een algemeen (overig) deel. Op beide delen komen algemene en particuliere graven voor. Ook is er een afzonderlijk deel gereserveerd voor kindergraven. Op de begraafplaats in Emmeloord is een gedeelte voor Islamitisch begraven gereserveerd. Op elke begraafplaats is er de mogelijkheid om een asbus bij te zetten. Daarnaast zijn er op verschillende begraafplaatsen ook voorzieningen voor het plaatsen van urnen en verstrooien van as aanwezig. De bestaande situatie op de begraafplaatsen is mede ontstaan door het ontwerp en de inrichting van de begraafplaatsen en verschillende ontwikkelingen in de geschiedenis. In bijlage 1 is meer informatie te vinden over de geschiedenis en de bestaande situatie van de begraafplaatsen. Ter informatie treft u onderstaand enkele aandachtspunten aan die onderdeel zijn van de bestaande situatie:

- In Emmeloord wordt twee diep begraven en in de dorpen wordt één diep begraven. Deze beslissing is genomen bij de aanleg van de begraafplaatsen;
- Graven worden uitgegeven op volgorde van ligging;
- Graven worden uitgegeven als algemeen of particulier graf. Voor een algemeen graf is de wettelijke grafrusttermijn van 10 jaar van toepassing. Voor particuliere graven zijn de termijnen van 20 en 50 jaar van toepassing. In de jaren 60 is de tariefstelling, waarbij particuliere graven worden uitgegeven voor 20 of 50 jaar, ontstaan. Omtrent de achterliggende redenering voor 20 en 50 jaar is in de raadsstukken uit deze periode niets concreets terug te vinden. Hoogstwaarschijnlijk is de tariefstelling en de bijbehorende periode vanuit (gebruikelijke) economische overwegingen vastgesteld;
- Asverstrooiing is op alle plaatsen mogelijk, ook buiten de grenzen van een begraafplaats. Op elke begraafplaats kan as verstrooid worden op een graf. Op de begraafplaats in Emmeloord is een asverstrooiingsveld aanwezig. Vindt de asverstrooiing plaats buiten de grenzen van de begraafplaats, dan dient toestemming gevraagd te worden aan de eigenaar;

- Het kan voorkomen dat overledenen of nabestaanden geen financiële middelen ter beschikking hebben. Indien er een wilsbeschikking in welke vorm dan ook beschikbaar is, wordt deze gevolgd. Is er geen uiterste wilsbeschikking in welke vorm dan ook en zijn er geen beletselen tav de wet op de lijkbezorging, bijv niet natuurlijke dood of identiteit onbekend, dan wordt de overledene op sobere en respectvolle wijze naar de laatste rustplaats gebracht. De crematie of begrafenis in een algemeen graf vindt plaats op kosten van de gemeente;
- Ruiming heeft tot nu tot nog niet plaatsgevonden op de begraafplaatsen in gemeente Noordoostpolder aangezien hier geen noodzaak voor is;
- Op de begraafplaats in Emmeloord liggen vier oorlogsgraven, welke door de gemeente in overleg met de Oorlogsgravenstichting worden onderhouden. De graven worden in verband met het verleden door gemeente in stand gehouden.

2.2 WETTELIJKE KADER

In eerste plaats is de houder van de begraafplaatsen verantwoordelijk voor een hygiënische lijkbezorging en in de tweede plaats dat de uitvaart (plechtigheid) op de begraafplaats piëteitsvol wordt uitgevoerd. Dit is vastgelegd in de volgende wetten en verordeningen:

- Wet op de Lijkbezorging (01-01-2010);
Deze wet regelt wat er na overlijden met een menselijk lichaam moet gebeuren. Volgens deze wet moet begraving plaatsvinden op een begraafplaats. In gemeente Noordoostpolder is enkel sprake van gemeentelijke begraafplaatsen. Zie bijlage 2 voor een beschrijving van verschillende onderdelen in deze wet en de verplichtingen die hieruit voortvloeien voor gemeente Noordoostpolder;
- Besluit op de Lijkbezorging (25-11-1997);
Naast de wet is er nog een Besluit op de lijkbezorging en een aantal ministeriële regelingen. In deze regelingen zijn de wettelijke regels verder uitgewerkt. Zo is in het besluit bijvoorbeeld aangegeven dat dat de afstand van een graf tot de erfafscheiding van de begraafplaats minimaal een meter moet zijn (art.6);

Zie voor de meest recente versie van de Wet op de Lijkbezorging en het Besluit op de Lijkbezorging www.wetten.overheid.nl.

Naast genoemde wetgeving is er ook gemeentelijke wetgeving opgesteld in de vorm van verordeningen en regelingen¹:

- Beheersverordening begraafplaatsen (inwerkingtreding 7-4-2011);
In deze verordening van gemeente Noordoostpolder zijn regels opgenomen voor allerlei zaken die zich op de begraafplaats (kunnen) voordoen, zoals regels voor orde en rust, de procedures voor het begraven en de indeling van graven, uitgifte en verlengen van grafrechten, de regels voor de grafbedekking, de instandhouding van historische en bijzondere graven en het bijhouden van een register;
- Verordening op de heffing en de invordering van lijkbezorgingsrechten;
In deze verordening van gemeente Noordoostpolder zijn de lijkbezorgingsrechten opgenomen en welke tarieven hiervoor worden gehanteerd. Deze verordening wordt jaarlijks geactualiseerd;

¹ Gemeentelijke verordeningen zijn in principe een keuze van de gemeenteraad en vormen daarmee geen hard kader, zoals wel het geval is bij wetgeving. Verordeningen zijn beïnvloedbaar door de gemeenteraad. Op basis van een verordening kan het college van B&W een regeling vaststellen die nadere invulling geeft aan de verordening. Verordeningen en regelingen zijn dus geen wetgeving. Echter, voor het beleid op de begraafplaatsen vormen deze verordeningen en regelingen het gemeentelijk kader. Daarom zijn deze verordeningen en regelingen n toch opgenomen in dit hoofdstuk.

- Uitvoeringsbesluit graven, asbezorging en gedenkplaatsen (inwerkingtreding 15-4-2011);
In dit besluit van gemeente Noordoostpolder is aangegeven welke tijden de gemeente hanteert voor begraven en asbezorging en hoe wordt omgegaan met indeling en uitgifte van graven en de bezorging van as.
- Uitvoeringsbesluit voor de grafbedekking (inwerkingtreding 15 april 2011)
In dit besluit van gemeente Noordoostpolder zijn grafbedekkingsregels opgenomen.
Indien noodzakelijk kunnen deze besluiten en verordeningen worden aangepast.

2.3 VASTGESTELD BELEID

Rond het beheer van de begraafplaatsen is in verschillende stukken beleid vastgelegd.

2.3.1 BELEIDSPLANNING & PROGRAMMABEGROTING 2012-2015

Gemeentelijke doelstellingen:

Begrafenissen vinden plaats tegen zo laag mogelijke kosten op een gemeentelijke begraafplaats.

Het gemeentebestuur heeft in de Beleidsplanning 2012-2015 en de Programmabegroting 2012 (-2015) prioriteiten voor de begraafplaatsen vastgelegd:

- Actualiseren begraafplaatsen Emmeloord en dorpen. Binnen deze prioriteit wordt ook dit beleidsplan opgesteld. Tevens worden beheerplannen opgesteld waarin concreet is weergegeven hoe het groen op de begraafplaatsen wordt onderhouden;
- Uitbreiden begraafplaats Emmeloord. Uitbreiding is nodig om voldoende grafruimte beschikbaar te hebben. De lasten worden verwerkt in de (kostendeekkende) tarieven;
- Renovatie onderkomens dorpen. De gebouwen op de begraafplaatsen worden aangepast aan de arbo eisen en achterstallig onderhoud wordt weggewerkt;
- Uitvoering geven aan het herziene investeringsprogramma Begraafplaatsen 2012-2015, inclusief omvorming en herinrichting. Naar aanleiding van deze prioriteit wordt uitgezocht in hoeverre besparingsmodellen vertaald kunnen worden naar omvormings- en inbreidingsmaatregelen op de begraafplaatsen. Doel is om te komen tot een kostendeekkende exploitatie van de begraafplaatsen.

De prioriteit voor urnenvoorzieningen in een aantal dorpen is vervallen in verband met de hoge investeringskosten. Dit is in relatie tot de doelstelling niet uitvoerbaar, omdat dit zou leiden tot te hoge tarieven.

2.3.2 INVESTERINGSPROGRAMMA BEGRAAFPLAATSEN I.R.T. TARIEFONTWIKKELING

September 2011 heeft de raad de rapportage “Investeringsprogramma begraafplaatsen i.r.t. tariefontwikkeling” vastgesteld. Hierin zijn meerdere standpunten over de begraafplaatsen opgenomen. Per standpunt treft u hiernavolgend een korte toelichting aan:

- Begraafplaats is geen collectieve voorziening
Voor het in stand houden van de gemeentelijke begraafplaatsen worden exploitatie- en investeringskosten gemaakt door gemeente Noordoostpolder. De exploitatie bestaat in dit geval uit het dagelijks beheer en onderhoud van de begraafplaatsen. De wijze waarop de kosten worden doorberekend aan de inwoners is afhankelijk van de politieke keuze of begraafplaatsen een collectieve voorziening zijn of niet. Gemeente Noordoostpolder heeft tot op heden ervoor gekozen de begraafplaatsen en urnenvoorzieningen niet als collectieve voorziening te beschouwen.

Een collectieve verziening is een voorziening waar iedere burger gebruik van moet maken, zoals wegen en riolering. Je bent echter niet verplicht om van de gemeentelijke begraafplaats gebruik te maken. Een overledene mag ook op een begraafplaats buiten gemeente Noordoostpolder ter aarde worden besteld of bij crematie mag de as verstrooid worden.

Dit betekent dat de kosten van zowel de investeringen (kapitaalslasten) als van de exploitatie worden doorberekend in de tarieven. De meeste mensen hebben de kosten van begraven e.d. geregeld via een verzekering of het eigen vermogen. Zijn er toch onvoldoende financiële middelen voor een uitvaart beschikbaar, dan dient de gemeente een algemeen graf ter beschikking te stellen.

- Investeringen die niet kostendekkend zijn, worden niet meer uitgevoerd
Dit betekent dat (1) voorzieningen voor urnenbijzettingen beperkt blijven en (2) een vereenvoudiging van het investeringsprogramma op de begraafplaatsen volgens de nota “Investeringsprogramma begraafplaatsen i.r.t. tariefontwikkeling” wordt doorgevoerd. Investeringen komen immers ook ten laste van de tarieven die gehanteerd worden. Nieuwe investeringen worden kritisch beoordeeld op hun merites. De vereenvoudiging van de begraafplaats heeft met name invloed op voorzieningen voor het bijzetten van urnen/asbussen. Met cremeren als alternatief voor begraven, is een urnbijzetting op een begraafplaats niet noodzakelijk. Gelet op de tijdgeest en de alternatieven, gaat het hier om een individuele keuze zonder collectieve verplichting. Wanneer het wel gewenst is een urnenvoorziening te hebben of de urnen te begraven, kan dit worden gerealiseerd op de begraafplaatsen. Deze investeringen worden dan verwerkt in de tarieven.
- Verdere kostenbesparing vindt plaats door een efficiënter inrichting van het groen
Per begraafplaats wordt een inrichtingsplan gemaakt, dat wordt besproken met de dorpsbelangen. Men kan dan meedenken over hoe e.e.a. minder onderhoudsintensief kan worden gemaakt. Er wordt gekeken naar: de inrichting, het beheer, de omvorming van onderhoudsintensieve beplanting van schoffelvakken, hagen op gedeelten waar in jaren nog niet zal worden begraven, hagen aan de buitenzijde waar ook sprake is van bosplantsoen, etc.
- Geen ruiming van graven
Op geen enkele begraafplaats in gemeente Noordoostpolder heeft ruiming van graven tot nog toe plaatsgevonden. Ruiming wordt niet toegepast, zolang dit niet noodzakelijk is. Gemeente Noordoostpolder overweegt pas te ruimen na 100 jaar. In veel gevallen is er in dat geval geen directe bloedverwant meer en dat bespaart leed bij ruiming.
- Groenonderhoud wordt in hoofdzaak uitgevoerd door een aannemer en door Concern voor Werk
Een klein deel van het groenonderhoud wordt uitgevoerd door medewerkers van de gemeente.
- De uitgaven rond de begraafplaatsen worden voor 100% gedekt door de inkomsten uit de tarieven.

2.3.3 GROENBELEIDSPLAN 2010-2014

Het Groenbeleidsplan bevat de standpunten van het gemeentebestuur voor inrichting, beheer en gebruik van groenvoorzieningen in gemeente Noordoostpolder, waaronder de begraafplaatsen. Het Groenbeleidsplan is op 7 oktober 2010 vastgesteld voor de periode 2010-2014. Het plan geeft de beleidsmatige kaders voor de verschillende beheerplannen aan.

Het doel van het Groenbeleidsplan is zorgen dat “het groen haar functies vervult, tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten”. Groenvoorzieningen hebben vele functies: maatschappelijke doeleinden, landschap, cultuurhistorie, natuurontwikkeling, etc. Eén van de maatschappelijke doeleinden betreft

begraven en gedenken. Het groen op de begraafplaats vormt de achtergrond van persoonlijke gedenkplaatsen. Daarnaast biedt het groen op de begraafplaats beschutting en privacy. Om aan deze functies te kunnen voldoen, hebben de begraafplaatsen een bossingel om de rand. De ambitie voor groen op de begraafplaatsen is volgens het Groenbeleidsplan behoud van deze bossingel om de rand. Voor de beheerbaarheid en daarmee ook de betaalbaarheid van het groen in het algemeen zijn de volgende maatregelen benoemd:

- Beheergericht aanleggen;
- Bestaand groen omvormen;
- Optimale inzet van middelen;
- Zo gunstig mogelijke opdrachten.

Deze maatregelen zijn ook van toepassing op het groen op de begraafplaatsen.

Als beleidslijn voor het beheer van het groen op de begraafplaatsen is in het Groenbeleidsplan opgenomen dat het onderhoudsniveau B (CROW kwaliteitscatalogus openbare ruimte) dient te worden aangehouden. Het structureel onderhoudsbudget groen voor de begraafplaatsen is op dit onderhoudsniveau afgestemd.

2.3.4 BURGERPARTICIPATIE

Gemeente Noordoostpolder heeft in het “Beleidsplan, Van ambitie naar doen, Naar een ingeburgerde huisstijl voor burgerparticipatie” (2009) beschreven hoe burgers met een open communicatie betrokken kunnen worden in het beleid en plannen van de gemeente. Er zijn verschillende manieren om te communiceren met rechthebbenden, belanghebbenden en betrokkenen bij de begraafplaatsen. Welke communicatiemethode wordt toegepast, is afhankelijk van de opgave.

2.4 ONTWIKKELINGEN

Naast bestaande wetgeving en beleid zijn er ook ontwikkelingen die invloed hebben op het beheer van de begraafplaatsen. De volgende ontwikkelingen kunnen van belang zijn:

- Demografische ontwikkelingen;
- Maatschappelijke ontwikkelingen zoals individualisering van de samenleving en andere vormen van lijkbezorging;

Deze ontwikkelingen zijn in de hiernavolgende subparagrafen nader toegelicht.

2.4.1 DEMOGRAFISCHE ONTWIKKELINGEN

Eén van de primaire beheerstaken van de gemeentelijke begraafplaatsen is het voorzien in voldoende capaciteit voor begraven. De benodigde capaciteit is afhankelijk van demografische ontwikkelingen. Inzicht in deze ontwikkelingen is noodzakelijk voor een eenduidig beheer van de begraafplaatsen. In deze paragraaf treft u een overzicht aan van de belangrijkste ontwikkelingen in de gemeente Noordoostpolder.

- De komende jaren zal de bevolking van gemeente Noordoostpolder toenemen tot ruim 47.000 in 2030²;
- Het aantal sterfgevallen zal de komende jaren toenemen tot bijna 500 per jaar in 2030. Het sterftcijfer zal tussen 2030 en 2050 stabiliseren en afnemen als de meeste babyboomers zijn overleden³;
- Het aantal begrafenissen zal doorgerekend naar het landelijke sterftcijfer binnen de gemeente Noordoostpolder toenemen met één a twee begrafenissen per jaar. In 2020 komen we daarmee uit op circa 250 teraardstellingen per jaar⁴;

² Bron gemeente Noordoostpolder, Bevolkingsprognose tot 2030 (2010)

³ Bron gemeente Noordoostpolder, Bevolkingsprognose tot 2030 (2010)

- De landelijke trend met een toename van het aantal crematies is binnen gemeente Noordoostpolder niet zichtbaar. Toch is de verwachting dat cremeren in de toekomst ook voor gemeente Noordoostpolder een grotere rol gaat spelen. Cumulatief doorgerekend vanuit het landelijke sterftcijfer zal het aantal crematies over een termijn van 10 jaar toenemen tot boven het verwachte aantal begravingen. Een deel van de gecremeerden zullen worden bijgezet in urnengraven op de begraafplaatsen⁵.

Achtergrondinformatie bij bovenstaande conclusies treft u aan in bijlage 3. Als bronmateriaal is gebruik gemaakt van Bevolkingsprognose tot 2030 (Gemeente Noordoostpolder, 2010) en Notitie begraafplaatsen, Scenariostudie kostendekkende beheerexploitatie begraafplaatsen gemeente Noordoostpolder (Nieuwland Advies, 2012).

Beschikbaarheid grafruimte

Op basis van de gegevens is onderzocht in hoeverre de beschikbare grafruimte de komende jaren voldoet aan de groeiende vraag. Daaruit kunnen de volgende conclusies worden getrokken:

- Begraafplaats Emmeloord en Luttelgeest zullen binnen een termijn van 10 jaar een tekort aan begraafruimte hebben. Voor de begraafplaats Emmeloord is in 2013 een uitbreiding gereed en voor Luttelgeest is er op de bestaande begraafplaats uitbreidingscapaciteit in het aangrenzende bosperceel beschikbaar;
- Begraafplaats Nagele voorziet in de eerste komende 40 jaar in de capaciteitsbehoefte voor begraven.
- Voor de andere begraafplaatsen zal er de komende 15 tot 20 jaar voldoende capaciteit beschikbaar zijn.
- Voor Tollebeek is de capaciteitsbehoefte niet duidelijk inzichtelijk. Indien wordt uitgegaan van het verwachte aantal sterfgevallen zal er binnen 10 jaar een tekort aan plaatsen zijn. Echter, een deel van de overledenen wordt naar verwachting begraven in Urk en niet in Tollebeek. Daardoor geldt ook voor deze begraafplaats dat de verwachting is dat er de komende 15 tot 20 jaar voldoende capaciteit aanwezig is.

De toekomstige vraag naar grafruimtes is enerzijds afhankelijk van de ontwikkelingen in het sterftcijfer en anderzijds van de verhouding tussen begraven en cremeren. Ten aanzien van het sterftcijfer is de verwachting dat dit tot 2030 zal stijgen. De verhouding tussen begraven en cremeren is echter niet duidelijk en kan verschillende kanten opgaan. Als er meer vraag komt naar het bijzetten van asbussen of verstrooien van as betekent dat dat een ander type beheer van de begraafplaatsen noodzakelijk is. De geschetste verwachting kan in de praktijk dus anders lopen. Dit betekent dat bij veranderingen in de geschetste ontwikkelingen de verwachtingen in het beleidsplan bijgesteld dienen te worden.

2.4.2 MAATSCHAPPELIJKE ONTWIKKELINGEN

Er zijn verschillende maatschappelijke ontwikkelingen die mogelijk een rol spelen bij begraven. Een aantal van deze ontwikkelingen heeft naar verwachting direct invloed op de begraafplaatsen en de beleving op de begraafplaatsen:

- Individualisering van en welvaart in de samenleving;
- Andere vormen van lijkbezorging.

Daarnaast zijn er ook maatschappelijke ontwikkelingen die mogelijk invloed hebben na de planperiode voor dit beleidsplan.

⁴ Bron Nieuwland, Notitie begraafplaatsen, Scenariostudie kostendekkende beheerexploitatie begraafplaatsen gemeente Noordoostpolder, deel B Analyse begraafplaatsen (2012)

⁵ Bron Nieuwland, Notitie begraafplaatsen, Scenariostudie kostendekkende beheerexploitatie begraafplaatsen gemeente Noordoostpolder, deel B Analyse begraafplaatsen (2012)

Individualisering en welvaart in onze samenleving

De afgelopen tientallen jaren zijn leefverbanden kleiner geworden en hebben mensen zich steeds onafhankelijker van de samenleving opgesteld. Redenen zijn bijvoorbeeld het ontstaan van de verzorgingsstaat en het verdwijnen van het geloof in een hiernamaals bij een toenemend aantal mensen. Hierdoor zijn mensen het proces rond begraven anders gaan ervaren en wordt er op een andere manier uiting gegeven aan de rouwgevoelens. De beleving van het rouwen en begraven heeft verschillende andere vormen gekregen en dit is bijvoorbeeld ook zichtbaar op de begraafplaatsen doordat graven op een andere manier dan met een traditionele steen worden bedekt.

De economische situatie heeft deels invloed op het type graf dat door nabestaanden wordt gekozen. Met een hoge welvaart worden meer rechten voor particuliere graven uitgegeven dan in een situatie waarin de financiën steeds meer de randvoorwaarden bepalen. In dat geval zal sneller worden gekozen voor een algemeen graf.

Andere vormen van lijkbezorging

Naast begraven en cremen zijn er andere vormen van lijkbezorging. Bestaande vormen zijn ter beschikking stellen aan de wetenschap of een zeemansgraf. Twee voorbeelden van nieuwe vormen van lijkbezorging zijn resomeren en cryomeren. Bij resomeren wordt het stoffelijk overschot opgelost in kaliloog. Cryomeren is vriesdrogen van het stoffelijk overschot met vloeibaar stikstof. In beide gevallen blijft er na de behandeling een poeder over. In hoeverre beide behandelingen in Nederland in de toekomst toegepast gaan worden, is niet bekend. Chemicaliën en afvalwater met een pH van boven de 10 spelen een rol. Toepassing en verwerking van deze afvalstoffen is nog niet algemeen. Op dit moment is het wettelijk nog niet toegestaan. Nieuwe ontwikkelingen kunnen in de toekomst echter wel invloed hebben op het begraafplaatsbeheer.

Mogelijke toekomstige ontwikkelingen

Naast de demografische ontwikkelingen en trends in de lijkbezorging zijn er ook toekomstige ontwikkelingen waarvan niet duidelijk is wanneer deze mogelijk invloed hebben op het begraafplaatsbeheer. Daarbij kan gedacht worden aan:

- De ontvolking van het platteland en daarmee een verandering in de demografische opbouw van de dorpen;
- Andere vormen van lijkbezorging door invloed van immigranten. De tweede, derde en vierde generatie Turken en Marokkanen bijvoorbeeld blijken toch de voorkeur te geven aan begraven worden in het land van herkomst in plaats van in Nederland.

In hoeverre deze ontwikkelingen concreet invloed hebben op het begraafplaatsbeheer is niet bekend. Deze verwachting verandert mogelijk, maar wanneer is niet duidelijk. Evenmin is duidelijk wat dit betekent voor het begraafplaatsbeheer. Indien ontwikkelingen duidelijker worden en gevolgen hebben voor het begraafplaatsbeheer is een verdere invulling noodzakelijk.

2.5 SAMENVATTING UITGANGSPUNTEN

Op basis van wetgeving en technische randvoorwaarden rond beheer en inrichting zijn voor de begraafplaatsen verschillende volgende uitgangspunten van toepassing. In deze paragraaf treft u een samenvattend overzicht van deze uitgangspunten aan:

Wetgeving en vastgesteld beleid:

- De gemeente is in de eerste plaats verantwoordelijk voor uitvoering van de Wet op de Lijkbezorging. Dat betekent onder andere een hygiënische lijkbezorging en de mogelijkheid bieden voor het voeren van de uitvaart;
- Regels voor de begraafplaatsen in gemeente Noordoostpolder zijn opgenomen in de beheersverordening;
- Tarieven voor de verschillende lijkbezorgingsrechten, welke tijden de gemeente hanteert in relatie tot de tarieven en welke regels gelden voor grafbedekking zijn opgenomen in de lijkbezorgingsrechten van gemeente Noordoostpolder;
- Overledenen zonder financiële middelen of die geen nabestaanden meer hebben, worden op sobere en respectvolle wijze naar de laatste rustplaats gebracht, tenzij er een wilsbeschikking in welke vorm dan ook aanwezig is of er beletselen t.a.v. de wet op de lijkbezorging zijn, bijvoorbeeld niet natuurlijke dood of identiteit onbekend. Indien mogelijk wordt de wens van de overledene gevolgd. De crematie of begrafenis in een algemeen graf vindt plaats op kosten van de gemeente;
- Verstrooien van as is zowel op als buiten de begraafplaatsen mogelijk;
- Rond de begraafplaatsen is communicatie met belanghebbenden belangrijk;
- De begraafplaatsen zijn geen collectieve voorziening;
- Geen ruiming van graven;
- Groenonderhoud wordt uitgevoerd door aannemers;
- Het groen op de begraafplaatsen wordt beheerd op het onderhoudsniveau B (CROW kwaliteitscatalogus openbare ruimte).

Bestaande situatie:

- In gemeente Noordoostpolder is in elk dorp een gemeentelijke begraafplaats aanwezig;
- Op deze begraafplaatsen is een Rooms Katholiek-deel en een algemeen deel aanwezig. Op begraafplaats Emmeloord is ook een Islamitisch deel aanwezig;
- Op elke begraafplaats is er de mogelijkheid om een asbus bij te zetten in een graf. Daarnaast zijn er op enkele begraafplaatsen ook andere mogelijkheden voor het plaatsen van urnen/ verstrooien van as;
- Er worden algemene en particuliere graven uitgegeven;
- In Emmeloord wordt tweediep begraven, in de dorpen wordt ééndiep begraven;
- Particuliere graven worden uitgegeven voor 20 of 50 jaar. Voor algemene graven geldt de termijn van 10 jaar grafrust;

Ontwikkelingen:

- De verwachting is dat het aantal sterfgevallen, en daarmee het aantal begrafenissen en urnenbijzettingen, de komende jaren toeneemt. Dit komt door de vergrijzing;
- De begraafplaatsen Emmeloord en Luttelgeest zullen binnen een termijn van 10 jaar een tekort aan grafruimte hebben. Voor begraafplaats Emmeloord wordt in 2013 een uitbreiding gerealiseerd. In Luttelgeest is direct naast de huidige begraafplaats een uitbreidingsmogelijkheid aanwezig. De overige begraafplaatsen hebben naar verwachting de komende 10/15 jaar of langer voldoende capaciteit;

3

Visie en beleid begraafplaatsbeheer

Hoe de begraafplaatsen er de komende jaren uitzien en beheerd worden is verwoord in de visie van gemeente Noordoostpolder. Hoe we deze visie gaan bereiken is vastgelegd in beleid. In dit hoofdstuk gaan we op beide onderwerpen in.

3.1 VISIE

De begraafplaatsen kunnen op verschillende manieren bekeken worden. De visie bestaat daarmee uit verschillende onderdelen. Ten eerste is er natuurlijk het algemene beeld en de uitstraling van de verschillende begraafplaatsen in gemeente Noordoostpolder. Dit wordt grotendeels bepaald door de inrichting van de begraafplaatsen, maar ook door de functies die op de verschillende begraafplaatsen mogelijk zijn. Ten tweede heeft de gemeente een visie op het beheer en onderhoud van de begraafplaatsen. Deze visie is deels ook gerelateerd aan de kosten die de verschillende maatregelen met zich mee brengen. Ten derde speelt het uitgiftestelsel een rol bij de gemeente. Dit is deels wettelijk bepaald, maar hier liggen wel keuzes op gemeentelijk niveau aan ten grondslag. Tot slot is communicatie met en beleving van derden op de begraafplaatsen onderdeel van de visie.

3.1.1 VISIE OP INRICHTING EN BELEVING BEGRAAFPLAATSSEN

Met welk beeld ziet gemeente Noordoostpolder de begraafplaatsen in de toekomst? En welke beleving is op de begraafplaatsen van toepassing? De visie is niet hetzelfde voor alle begraafplaatsen. Grofweg kan onderscheid gemaakt worden tussen de begraafplaats in Emmeloord en de overige begraafplaatsen in de dorpen.

Emmeloord

De begraafplaats in Emmeloord wordt gekenmerkt door een grote oppervlakte, veel groen, een afwisselende inrichting, een uitgebreid padenstelsel en voldoende zitgelegenheid. Nabestaanden kunnen hier met zoveel mogelijk eigen invulling hun dierbaren naar de laatste rustplaats brengen. De begraafplaats heeft bij aanleg een parkachtige uitstraling meegekregen en deze uitstraling wil de gemeente behouden. Bij de omvorming van het groen op de begraafplaatsen is er aandacht voor de ontwikkeling van een nieuwe bomenlaan ter versterking van de structuur. Door de ligging in Emmeloord is het een groene oase van rust. Nevenfuncties krijgen daarmee ruimte. Natuurbeleving is mogelijk en ook iemand die niet komt gedenken, kan er toch een prettig verblijf hebben. De rustige vorm van recreatie is hier mogelijk. Een vorm waarmee invulling wordt gegeven aan de rustige vorm van recreatie op de begraafplaats in Emmeloord is de stichting van een theehuis. Deze is sinds 2012 te vinden in het gebouw wat eigendom is van Yarden. Het betreft een particulier initiatief wat door de gemeente zeer gewaardeerd wordt.

Hoofdfuncties op deze begraafplaats:

- Dierbare met eigen invulling naar laatste rustplaats brengen;
- Gedenken/herinneren en rouwverwerking.

Medegebruik op deze begraafplaats:

- Recreatief gebruik;
- Natuurbehoud en –ontwikkeling;
- Landschap & cultuurhistorie (o.a. oorlogsgraven).

Dorpen

De indeling van de begraafplaatsen in de dorpen is overzichtelijk. Op elke begraafplaats komen dezelfde onderdelen voor zoals een afsluitbare toegangspoort, hoge bossages om de begraafplaats heen en lagere beplantingsvormen op de begraafplaats. De begraafplaats bestaat daardoor uit verschillende vakken en is grotendeels in één keer te overzien. De rust is op elke begraafplaats merkbaar. De functie begraven en gedenken vormt duidelijk de hoofdfunctie. De recreatieve nevenfunctie weegt niet overal even zwaar. De uitstraling van de begraafplaatsen in de dorpen is eenvoudig en rust. Deze uitstraling dient ook in de toekomst bewaard te blijven.

Op enkele begraafplaatsen zijn bijzondere elementen. Zo is op de begraafplaats in Creil een klokkentoren aanwezig en zijn in Marknesse de haagbogen karakteristiek voor de begraafplaats.

Begraafplaats Nagele is als enige niet ontworpen door de Dienst Wieringermeerpolders, maar door Mien Ruys en Rietsuiker. In het ontwerp zijn relaties verwerkt met het ontwerp van het dorp Nagele. Door het bijzondere karakter van het dorp en daarmee ook de begraafplaats is het voor Nagele wenselijk dat het ontwerp herkenbaar blijft als een ontwerp van Mien Ruys. Bij deze visie sluit gemeente Noordoostpolder zich aan. Wel zien we graag dat het beheer van alle begraafplaatsen op dezelfde manier plaatsvindt om ook tussen de begraafplaatsen in gemeente Noordoostpolder eenheid te bewaren.

In bijlage 1 is achtergrondinformatie te lezen over het ontwerp en de ontwikkelingen van de verschillende begraafplaatsen.

Hoofdfuncties op deze begraafplaatsen:

- Dierbare met eigen invulling naar laatste rustplaats brengen;
- Gedenken/herinneren en rouwverwerking.

Medegebruik op deze begraafplaatsen:

- Natuurbehoud en –ontwikkeling;
- Landschap & cultuurhistorie.

Beleving

De inrichting en het beheer van de begraafplaatsen staat in dienst van de hoofdfunctie op de begraafplaatsen: stoffelijke overschotten ter aarde bestellen, de gecremeerde asresten begraven, bijzetten of verstrooien en ruimte bieden om te rouwen, herinneren en gedenken. Al bij de aanleg van de begraafplaatsen is rekening gehouden met de wens van veel mensen om bij de eigen woonkern begraven te worden. De bestaande begraafplaatsen kunnen gezien worden als een rustpunt voor stilte, respect, herdenking en ontmoeting. Het wordt echter pas echt een gedenkplaats als rekening kan worden gehouden met wensen van de overledene en nabestaanden. In onze samenleving bepaal je zelf hoe je leeft en als het kan ook wat er gebeurt als je overlijdt. Door maatschappelijke ontwikkelingen heeft de beleving van het afscheid nemen van een dierbare verschillende vormen gekregen. Gemeente Noordoostpolder

hecht aan de vrijheid op het gebied van de persoonlijke invulling van een uitvaart en ter aarde bestelling, voor zover de Wet op de Lijkbezorging zich hiertegen niet verzet en algemene, maatschappelijk aanvaardbare normen in acht worden genomen.

Voor de inrichting van de begraafplaatsen wordt rekening gehouden met het oorspronkelijke ontwerp, maar dat betekent niet automatisch dat verandering niet meer mogelijk is. Door mee te gaan met nieuwe maatschappelijke en technische ontwikkelingen kan er een nieuwe visie ontstaan op de inrichting van de begraafplaatsen. De gemeente staat open voor een nieuwe visie, zolang rekening wordt gehouden met algemeen aanvaardbare normen.

3.1.2 VISIE OP HET BEHEER EN ONDERHOUD

Het beheer en onderhoud van de begraafplaatsen in Emmeloord en de dorpen sluit aan bij de visie op inrichting en beleving van de begraafplaatsen. Schone en onderhouden begraafplaatsen, alle bestaande gemeentelijke begraafplaatsen instandhouden, een overzichtelijke administratie, financiële duidelijkheid, een helder beleid en ruimte voor individuele wensen van nabestaanden. Dit zijn de hoofdpunten van de visie van gemeente Noordoostpolder op het beheer en onderhoud van de begraafplaatsen in deze gemeente.

De begraafplaatsen dienen invulling te geven aan de hoofdfuncties en eventueel het medegebruik op de begraafplaatsen. Voor het begraven en gedenken zien nabestaanden graag dat de begraafplaatsen rust, ruimte en bezinning uitstralen. De gemeente wil hier graag in meegaan en streeft naar een zorgvuldig onderhoud van het groen, de gebouwen en de paden op de begraafplaatsen.

De visie van gemeente Noordoostpolder op het beheer en onderhoud van de begraafplaatsen is gerelateerd aan de financiële consequenties die het beheer en onderhoud met zich mee brengen. Binnen de gemeentelijke begroting is het onderhoud en het beheer van de begraafplaatsen een gesloten huishouding. De jaarlijkse inkomsten op basis van de "Verordening op de heffing en invordering van de lijkbezorgingrechten" dienen de jaarlijkse kosten van beheer en onderhoud van de begraafplaatsen te dekken. In de visie van de gemeente is het noodzakelijk om kosten te beperken om zodoende de tarieven voor begraven niet verder te hoeven laten stijgen. Dat betekent dat ook kosten voor beheer en onderhoud een kritische blik verdienen. In 2011 en 2012 zijn reeds maatregelen genomen om de kosten te beperken en zodoende invulling te geven aan deze visie:

- Versobering investeringsprogramma: alleen investeringen die echt noodzakelijk zijn voor instandhouding, beheer en onderhoud van de begraafplaatsen zijn in het Herziene investeringsprogramma 2012-2015 gebleven;
- Vermindering onderhoudskosten groen: dit is bereikt door een eenvoudiger inrichting van het groen op de begraafplaatsen te realiseren;
- Optimalisatie werkprocessen: alle werkprocessen zijn kritisch bekeken. Met name op de kosten voor onderhoudswerkzaamheden kan worden bespaard door de werkzaamheden aan te besteden. Welke besparing wordt gerealiseerd is afhankelijk van de markt;
- Benutting voorzieningen asbestemmingen: Gemeente Noordoostpolder wil vraag en aanbod voor voorzieningen voor het plaatsen van asbussen beter op elkaar afstemmen om zodoende de voorzieningen die zijn gemaakt rond asbestemmingen ook concreet te kunnen benutten.

Bij invulling van de maatregelen om de kosten te beperken is dan ook nadrukkelijk rekening gehouden met de kwaliteit van de begraafplaatsen en het begraven in gemeente Noordoostpolder.

3.1.3 VISIE OP COMMUNICATIE EN PARTICIPATIE

Communicatie rond de begraafplaatsen is wenselijk. Directe vragen van nabestaanden/rechthebbenden/belanghebbenden rond (verleende) rechten en grafmonumenten worden uiteraard zo snel mogelijk behandeld. Vragen over de begrafenis komen meestal eerder bij de begrafenisondernemer terecht.

Daarnaast is het ook mogelijk burgers direct te betrekken in een deel van het proces rond de begraafplaatsen. Met name bij uitbreiding of herinrichting zien wij kansen voor het betrekken van geïnteresseerden. Het landschappelijke beeld en het gebruik van de ruimte vragen om een bepaalde inrichting. Door burgers actief in het proces te betrekken is het mogelijk een ruimte te ontwikkelen die aansluit bij de belevingswereld van de gebruikers van de begraafplaatsen. Uiteraard is het wel van belang de juiste trede op de ladder van participatie te kiezen en dat duidelijk aan te geven. Daarnaast kost een participatieproces meestal ook extra tijd. Dienen zich mogelijkheden aan waarbij ook voor participatie kan worden gekozen, dan zal de gemeente daar zeker rekening mee houden.

De beschreven visie is te bereiken door de hiernavolgende beleidsdoelen tot uitvoering te brengen.

3.2 BELEID

Een begraafplaats in Emmeloord én in elk dorp. De mogelijkheid om een eigen invulling te geven aan de begrafenis of asbezorging. Een begraafplaats die rust, ruimte en bezinning uitstraalt. Een groene omgeving. Allemaal elementen die de gemeente graag ziet op de begraafplaatsen. Om dit en de andere elementen uit de visie te bereiken past de gemeente het hiernavolgende beleid toe.

3.2.1 VOORZIENINGEN: BEGRAVEN, AFSTEMMEN EN HERDENKEN

De belangrijkste opgave voor de begraafplaatsen is het voldoen aan de verschillende functies, zowel de hoofdfunctie als bijfuncties. Dat betekent dat er in de gemeente in elk dorp een mogelijkheid is voor begraven/ asbestemmen en herdenken. Hiervoor zijn de volgende voorzieningen beschikbaar:

- Algemene voorzieningen
 - Mogelijkheid om aangifte van overlijden te doen en verstrekken van het verlot tot begraven;
- Voorzieningen voor begraven
 - Op elke begraafplaats is een rooms-katholiek en een algemeen gedeelte. Op de begraafplaats in Emmeloord is een Islamitisch gedeelte;
 - Keuze uit algemeen of particulier graf;
 - Keuze uit graf voor volwassene of kind;
 - Keuze uit verschillende termijnen voor particuliere graven;
 - Keuze uit verschillende termijnen voor verlenging van particuliere graven;
 - In Emmeloord wordt tweediep begraven en in de dorpen ééndiep;
 - Graven worden uitgegeven op volgorde van ligging;
 - Aansluitend aan een uitgegeven graf kan een graf gereserveerd worden;
 - Ook zonder een stoffelijk overschot kan een graf als gedenkplaats worden gebruikt;
 - Het gebruik van niet-zuurstofdoorlatende lijkhoezen of lijkhoezen van wol is niet toegestaan. Enkel in een uitzonderlijk geval en in overleg met de beheerder is dit wel toegestaan.
- Voorzieningen voor urnen
 - Op elke begraafplaats is de mogelijkheid om een asbus te begraven;
 - Op enkele begraafplaatsen is een urnentuin aanwezig;
 - Op enkele begraafplaatsen is een urnenmuur aanwezig;

- Op enkele begraafplaatsen kan gebruik worden gemaakt van een strooiveld;
- Asverstrooiing is ook mogelijk buiten de grenzen van de begraafplaatsen;
- Urnennissen in een urnenmuur worden als uitsluitend recht uitgegeven.
- Voorzieningen voor grafmonumenten
 - De eigenaar van het grafmonument is risico-aansprakelijk;
 - De rechthebbende van een graf wordt ook geacht de eigenaar van het grafmonument te zijn, tenzij hij/zij specifiek een ander persoon heeft doorgegeven aan de beheerder van de begraafplaatsen;
 - Indien de graftermijn niet wordt verlengd, kan de rechthebbende/gebruiker van het grafmonument deze in de laatste maand van het grafrecht afnemen en meenemen.
 - Grafmonumenten worden door de gemeente indien mogelijk rechtgezet;
 - Grafmonumenten worden door de gemeente schoongemaakt;
 - Bij het inzakken van het graf wordt het graf door de gemeente met zand aangevuld.
- Voorzieningen voor uitvaart & gedenken
 - Bij elke uitvaart is een voorloper bij de teraardebestelling of asbusbijzetting aanwezig;
 - Het laten dalen van de kist is pas mogelijk als het verlot tot begraven is overhandigd aan de gemeentelijke grafdelver/voorloper. Dit in verband met de wettelijke verplichting om duidelijkheid te hebben over de identiteit van de overledene;
 - Na elke uitvaart is er de mogelijkheid een gedenksteen op het graf of in de urnenmuur te plaatsen;
 - Formulieren met verlot tot begraven worden door de gemeente bewaard in het kader van de wettelijke verplichting een register bij te houden;
 - Voor het begraven van een vrucht van minder dan 24 weken is geen verlot tot begraven vereist, wel dient een verklaring van de onderhandelend arts te worden overlegd;
 - Op elke begraafplaats is een algemeen informatiebord aanwezig;
 - Op elke begraafplaats is een voorzieningengebouw met een watertappunt (zomermaanden) en toilet (tijdens uitvaart) beschikbaar;
 - Op elke begraafplaats zijn overige voorzieningen voor een tijdelijk verblijf aanwezig (paden, bankjes, incidenteel schuilmogelijkheden).

De vigerende termijnen en randvoorwaarden van alle voorzieningen zijn opgenomen in de Beheersverordening begraafplaatsen en wordt indien nodig geactualiseerd.

Door veranderende maatschappelijke ontwikkelingen in de samenleving heeft de beleving van het afscheid nemen, het rouwen en begraven verschillende vormen gekregen. De vorm van deze uitingen zeggen vaak veel over de overledene en nabestaanden. Gemeente Noordoostpolder hecht aan de vrijheid op het gebied van de persoonlijke invulling van een uitvaart en begrafenis, voor zover de Wet op de lijkbezorging en de Beheersverordening begraafplaatsen zich hiertegen niet verzetten en algemene aanvaardbare normen in acht worden genomen.

De gemeente wil graag de voorzieningen voor asbestemming op de verschillende begraafplaatsen qua vraag en aanbod beter benutten. Daarom is in 2012 het tarief voor het bijzetten van asbussen voor het jaar 2012 verlaagd naar € 200,- per bijzetting in graf, urnenmuur of urnentuin. Hiermee heeft de gemeente deze ambitie realistisch en uitvoerbaar gemaakt.

Begraven mag officieel alleen op een erkende begraafplaats. De gemeente biedt voldoende gelegenheid om binnen de grenzen van gemeente Noordoostpolder een dierbare te begraven of bij te zetten. Een particuliere begraafplaats, ook in de 'achtertuin', is volgens de gemeente ongewenst. Daar komt bij dat de grondsoort en grondwaterstand een probleem kunnen geven bij eventuele particuliere begraafplaatsen. Op de gemeentelijke begraafplaatsen wordt dit nu ondervangen door ruim van tevoren een nieuw gedeelte voor te bewerken.

Naast de hoofdfuncties blijft er op elke begraafplaats ruimte voor nevenfuncties. Welke nevenfuncties is afhankelijk van de begraafplaats en opgenomen bij 3.1.1 Visie op inrichting en beleving begraafplaatsen.

3.2.2 INRICHTING, BEHEER EN ONDERHOUD

Beheer- en onderhoudstaken

Op de begraafplaatsen worden verschillende activiteiten verricht.

Ten eerste vinden er activiteiten plaats in het kader van de wettelijke verplichting om te kunnen begraven en de administratie rond de begraafplaatsen. Voor het beheer van de begraafplaatsen worden de volgende activiteiten verricht:

- Administratieve handelingen bij overlijden (in ontvangst nemen overlijdensverklaring en afgeven verlof tot begraven);
- Administratieve handelingen rond begraven en grafrechten (o.a. bijhouden begraafregister, toewijzen van graven);
- Verlening vergunningen;
- Organisatie en uitvoering ter aarde bestelling;
- Opstellen en uitvoeren beleid en wetgeving;
- Afhandelen vragen nabestaanden en derden;
- Het voorbereiden en uitvoeren van beleidswijzigingen van het begraafplaatsenbeheer;
- Het voorbereiden en uitvoeren van uitbreidingen en renovaties van de begraafplaatsen;
- Financiële planning en controle.

Het beheer van de begraafplaatsen is ook gerelateerd aan de instandhouding van de begraafplaatsen.

Naast deze handelingen betekent dit in het kader van het beleid voor beheer en onderhoud het volgende:

- Bij het verlopen van het uitsluitend recht wordt de rechthebbende aangeschreven, bij geen reactie volgt een aangetekende brief. Bij geen reactie vervallen de rechten aan de gemeente en wordt het monument verwijderd;
- Is een rechthebbende niet in de gemeentelijke administratie aanwezig, dan wordt een bordje bij het graf geplaatst met de mededeling dat de rechthebbende zich dient te melden bij de beheerder. Indien binnen een jaar geen reactie komt, vervallen de rechten aan de gemeente en wordt het monument verwijderd;
- Er zijn meerdere manieren waarop het uitsluitend recht aan de gemeente kan vervallen:
 - Na afloop van de termijn en bij geen verlenging;
 - Indien geen betaling plaatsvindt;
 - Indien rechthebbende is overleden en het recht niet is overgeschreven;
 - Bij verwaarlozing van het graf.
- Na afloop van het uitsluitend recht en het recht wordt niet verlengd, vervalt het monument aan de gemeente. Indien een grafmonument aanwezig is wordt deze van gemeentewege verwijderd en vernietigd;
- Indien de leges van grafmonument niet wordt betaald, vervallen de rechten aan de gemeente;
- Bij algemene graven wordt de belanghebbende na ongeveer 12 jaar aangeschreven en wordt gemeld dat de grafruimte is verstreken en dat het monument wordt verwijderd en vernietigd.
- Geen ruiming van graven.
- Bij een opgraving/herbegraving dient altijd toezicht door een vertegenwoordiger van de gemeente plaats te vinden;

Ten tweede worden er onderhoudsactiviteiten op de begraafplaatsen verricht. Deze activiteiten hebben tot doel het groen, de gebouwen en de gedenktekens op de begraafplaatsen te onderhouden. Dit betreft cyclisch, ad hoc en indien noodzakelijk groot onderhoud voor alle drie de genoemde onderdelen. Cyclisch onderhoud van het groen is bijvoorbeeld het maaien van het gras, knippen van de hagen en bijhouden van de opgaande begroeiing. Onder ad hoc onderhoud valt bijvoorbeeld mollenbestrijding en wespenbestrijding, maar ook onderhoudsmaatregelen die van tevoren niet voorzien waren. Groot onderhoud is voornamelijk voor de gebouwen op de begraafplaatsen van toepassing. Uiteraard worden de gebouwen ook op basis van reguliere maatregelen onderhouden. Beleidsdoel voor de begraafplaatsen is dat het beeld voor de begraafplaatsen onderhouden. Alle onderhoudsmaatregelen worden met dit doel uitgevoerd.

Kosteneffectief beheer en onderhoud

Het beheer en onderhoud van de begraafplaatsen dient te worden bekostigd uit de inkomsten rond het begraven. Enerzijds spelen de kosten voor beheer en onderhoud een rol, anderzijds is de kwaliteit van de ruimte en het proces belangrijk. De kwaliteit van de ruimte en het achterliggende proces kunnen worden gewaarborgd door de begraafplaatsen te beheren met nadrukkelijk aandacht voor de kostendekkendheid (100%). Indien noodzakelijk kunnen kostenbeperkende maatregelen, zoals verandering van de inrichting of verandering van de dienstverlening, worden uitgevoerd. Binnen dit kader passen de al eerder vastgestelde standpunten dat het beheer wordt uitgevoerd op onderhoudsniveau B (CROW kwaliteitscatalogus openbare ruimte) en de omvorming van de inrichting van de begraafplaatsen naar een eenvoudigere inrichting.

De wijze waarop de uitvoering van het cyclisch onderhoud plaatsvindt, kan de kosten beïnvloeden. In 2012 is al gestart met onderzoeken in hoeverre het groenonderhoud slim kan worden aanbesteed. Door voortdurend te testen, te leren en nieuwe ontwikkelingen te volgen, zoekt het college in de planperiode naar nieuwe methoden en slimme combinaties om tot verdere efficiency en kostenreductie te komen.

Voor de (her)inrichting van een begraafplaats is het van belang dat de afstand tussen de graven voldoende is voor machinaal delven. Daarnaast is het belangrijk om al bij de (her)inrichting rekening te houden met het onderhoud en de kosten hiervan.

3.2.3 GEBRUIK VAN DE BEGRAAFPLAATSEN

De begraafplaatsen zijn elke dag vrij toegankelijk tussen zonsopgang en zonsondergang. Aangezien deze 's avonds en 's nachts niet toegankelijk zijn, is er geen verlichting op de begraafplaatsen aanwezig. Een deel van de beschikbare voorzieningen op de begraafplaatsen is vrij bruikbaar als de begraafplaatsen geopend zijn.

Tijdens een begrafenis zijn er meer voorzieningen beschikbaar, zoals de aanwezigheid van een gemeentelijke voorloper, rijdende baar, geluidsinstallatie, grafliift, grafraam, het graf afdekken met groen, de mogelijkheid om van het toilet gebruik te maken en concrete voorzieningen rond de teraardebestelling.

Eventuele betrokkenheid van burgers in de vorm van participatie is mogelijk bij (her)inrichting of uitbreiding van bestaande begraafplaatsen. Per uitbreiding/inrichting dient echter bekeken te worden of burgerparticipatie mogelijk is, tot welk niveau participatie mogelijk is en welke doelgroep betrokken kan worden. Daarnaast is ook van belang dat rekening moet worden gehouden met piëteit, extra tijd en kosten. Bij de doelgroep wordt voornamelijk gedacht aan de inbreng van dorps- of wijkverenigingen en niet zozeer van individuele belanghebbenden.

Het beheer van de begraafplaatsen wordt uitgevoerd door de beheerder. Deze is zeven dagen per week bereikbaar via het algemene telefoonnummer van gemeente Noordoostpolder. Bij uitvaarten zijn twee grafdelvers beschikbaar.

3.2.4 TARIEVEN EN EGALISATIERESERVE

Tarieven

Ten aanzien van de tarieven zijn twee beleidspunten van belang:

- De tarieven dienen kostendekkend te zijn in verband met het vastgestelde beleidsstandpunt dat de begraafplaatsen geen collectieve voorziening zijn.
- Tariefstijgingen, behoudens indexatie voor loon- en prijsstijgingen, zijn de komende jaren (in ieder geval tot en met 2015) niet noodzakelijk.

De tarieven voor begraven en verleende rechten worden jaarlijks vastgesteld door de raad.

Egalisatiereserve

De exploitatie van begraafplaatsen mag op begrotingsbasis geen resultaat laten zien (baten en lasten moeten in evenwicht zijn). Op rekeningbasis (jaarstukken) wordt beoordeeld of er sprake is van een tekort of juist een overschot op het product Begraven. Dit tekort of overschot wordt onttrokken danwel toegevoegd aan de door de raad (bij de jaarrekening 2010) ingestelde egalisatiereserve begraven.

Om de tarieven in de loop der tijd niet te veel te laten schommelen is een bepaalde omvang van de egalisatiereserve nodig. Voorgesteld wordt om maximaal circa 50% van de omzet van de jaarbegroting van het product Begraven als uitgangspunt te nemen. Dit komt neer op zo'n € 350.000.

Kapitaallasten van eventueel toekomstige uitbreidingen/inbreidingen of andere investeringen die betrekking hebben op Begraven kunnen voor de eerste jaren worden gedekt uit de egalisatiereserve Begraven om de tarieven niet ineens te moeten verhogen en om de kostendekkendheid van de leges Begraven niet te beïnvloeden. Een ingroeimodel van de verhoogde lasten als gevolg van nieuwe investeringen met een doorlooptijd van 1-4 jaar ligt in de rede (mede afhankelijk van de hoogte van de geplande investeringen en de hoogte van de egalisatiereserve).

3.2.5 RUIMEN VAN GRAVEN

Volgens de Wet op de Lijkbezorging is ruimen, herbegraven of schudden van graven mogelijk zolang aan de wettelijke voorwaarden, onder andere als de termijn van 10 jaar grafrust is verstreken, is voldaan. Herbegraven of schudden zal alleen worden uitgevoerd op verzoek van een rechthebbende. Ruimen kan ook door de gemeente als middel worden gebruikt. Ruimen kan alleen gebeuren als de grafrechten van een particulier graf zijn vervallen en er dus geen sprake meer is van een rechthebbende. Betreft een ruiming een algemeen graf, dan is de publicatieplicht van toepassing. Is van nabestaanden niet bekend wie zij zijn of waar zij wonen, dan is het plaatsen van bordjes bij het graf een alternatief om de ruiming bekend te maken.

Ruiming heeft tot nu toe nog niet plaatsgevonden op één van de begraafplaatsen in gemeente Noordoostpolder. De reden hiervoor was dat tot enkele jaren geleden het ruimen van graven geen substantiële bijdrage leverde aan de capaciteitsverruiming op de begraafplaatsen, maar wel extra kosten met zich mee bracht. Indien een rechthebbende afstand doet van een graf, was het beleid van gemeente Noordoostpolder voorheen dat de grafsteen en grafbedekking zo spoedig mogelijk en in overleg werden

verwijderd. In de beleidsnota “Investeringsprogramma begraafplaatsen i.r.t. tariefontwikkeling” is gesteld dat gemeente Noordoostpolder overweegt om na 100 jaar te ruimen. Deze periode is redelijk lang, mede om te voorkomen dat ruiming leed veroorzaakt bij nabestaanden.

Echter, indien rechthebbenden besluiten afstand toe doen van de rechten van een graf, betekent dit enerzijds dat het graf toch aanwezig blijft en bezocht kan worden en anderzijds de kosten voor instandhouding van de begraafplaatsen gedragen dienen te worden door de rechthebbenden die wel de rechten behouden en verlengen. De periode tussen het opgeven van de rechten en het moment dat er geruimd wordt, dient vanuit financieel oogpunt zo kort mogelijk te zijn. Daarom stellen wij voor bij het aflopen van het particulier recht of het verlopen van de grafurst in geval van een algemeen graf na vijf jaar te ruimen.

Bij ruiming worden de resten van de overledene verzameld, gezeefd en herbegraven op een verzamelplaats. Op elke begraafplaats wordt een verzamelplaats aangelegd. Deze wordt niet nader aangeduid. Aan de aanleg van de verzamelplaats zijn kosten verbonden. Ruiming vindt pas plaats als een substantieel aantal graven in aanmerking komen voor ruiming in verband met de kosten. Indien de ruiming een enkel graf op een kleine begraafplaats betreft, wegen de kosten voor ruiming niet op ten opzichte van de kosten voor instandhouding van het graf. In dat geval wordt ruiming uitgesteld en blijft het graf zonder grafbedekking tijdelijk in stand.

3.2.6 VOORUITBLIK: BELEID NA DEZE PLANPERIODE

Dit beleidsplan loopt tot en met 2022. Voor de begraafplaatsen dienen echter af en toe beslissingen te worden genomen die op de lange termijn invloed hebben, ook op de periode na 2022. Daarom wordt in deze paragraaf een korte vooruitblik gegeven op het beleid na 2022. Aandachtspunten in dit beleid zijn:

- **Uitbreidingen van begraafplaatsen**
Gezien de huidige ontwikkelingen zal in de toekomst het aantal begrafenissen afnemen. De kosten voor beheer en onderhoud blijven echter ongewijzigd of zullen zelfs licht stijgen. Bij uitbreiding komen daar investeringskosten bij. Om de kosten en baten in evenwicht te houden is een discussie over uitbreiding of juist sluiting van kleinere begraafplaatsen gewenst. De eerstvolgende begraafplaats waarvoor uitbreiding noodzakelijk is betreft Luttelgeest. Deze valt binnen de scope van dit beleidsplan. Buiten de scope van dit beleidsplan vallen een eventuele uitbreiding in Ens en Bant rond 2026.
- **Onderverdeling tussen Islamitisch, Rooms Katholiek en algemeen gedeelte**
Een onderverdeling van de begraafplaatsen bestemd voor verschillende geloven betekent dat een groter deel van de begraafplaats met vrije graven beschikbaar moet zijn. Uit het verleden en de huidige gang van zaken is duidelijk geworden dat op sommige delen lange tijd veel vrije graven aanwezig zijn. In verband met de kosten om deze delen wel beschikbaar te houden voor een mogelijk begraven en een tekort aan vrije plaatsen op andere delen van de begraafplaats is het in de toekomst gewenst om het onderscheid tussen met name het Rooms Katholieke-gedeelte en het algemene gedeelte te onderzoeken.
- **Kosten begraafrechten van een graf in de dorpen**
De kosten voor twee particuliere graven in de dorpen komt overeen met de kosten voor één particulier graf in Emmeloord. Dit heeft te maken met het verschil tussen ééndiep (dorpen) en tweediep (Emmeloord) begraven en is gerelateerd aan het feit dat echtparen vaak bij elkaar willen liggen. In paragraaf 2.4.2 Maatschappelijke ontwikkelingen hebben we echter geconstateerd dat er in de samenleving veranderingen plaatsvinden. De verwachting is dat in de toekomst steeds meer mensen alleen begraven worden. Het is dan ook de vraag of het verschil in tarief voor verleende rechten in de toekomst gehandhaafd moet blijven.

Deze aandachtspunten zijn in de beleidsplanperiode 2012-2022 nog niet van belang en daarom niet opgenomen bij het beleid. Wel wordt bij de aanbevelingen in dit beleidsplan aan twee punten aandacht besteed.

3.2.7 SAMENVATTING EN HOOFDDOEL

De begraafplaatsen in gemeente Noordoostpolder zijn op meerdere manieren te gebruiken en vervullen daarmee meerdere functies. De beleidsdoelen sluiten aan bij enerzijds het gebruik van de begraafplaatsen en anderzijds het beheer en onderhoud van de begraafplaatsen. De balans tussen inkomsten en uitgaven is een voorwaarde voor de kwaliteit van de begraafplaatsen en de invulling van de verschillende functies. Samenvattend kan gesteld worden dat één hoofddoel centraal staat:

Zorgen dat de begraafplaatsen haar functies vervullen tegen zo laag mogelijke kosten voor zowel burgers als gemeente.

Hoe gaan we dit beleid tot uitvoering brengen? Het volgende hoofdstuk gaat hierop in.

4

Uitvoering

De gemeente heeft verschillende instrumenten om uitvoering te geven aan haar beleid op de gemeentelijke begraafplaatsen. In dit hoofdstuk kunt u lezen welke instrumenten worden ingezet om het beleid te realiseren.

4.1 INRICHTING, BEHEER & ONDERHOUD

4.1.1 BEHEER & ONDERHOUD

Voor de bestaande begraafplaatsen is het beheer en onderhoud een middel om de beleidsdoelen, zoals weergegeven in voorgaand hoofdstuk, te realiseren. Met onderhoud van de begraafplaatsen kan het gewenste beeld bereikt worden en met beheer van de begraafplaatsen kan de gewenste organisatie en noodzakelijke administratie gerealiseerd worden. Beleid voor beheer & onderhoud uit dit plan dient gebruikt te worden voor het opstellen van bijvoorbeeld het beheerplan.

In 2012 is al een inspanning geleverd om de inrichting van het groen op de begraafplaatsen te vereenvoudigen en zodoende de kosten voor het jaarlijkse onderhoud te verminderen. Daarnaast is ook kritisch gekeken naar de type werkzaamheden die door de gemeente voor de begraafplaatsen worden verricht. Ook hiervoor zijn al andere keuzes gemaakt die minder kosten met zich meebrengen. Het blijft echter noodzakelijk om regelmatig de verschillende kostenposten kritisch te onderzoeken om zodoende uitvoering te kunnen blijven geven aan het beleidsdoel 'Kosteneffectief beheer en onderhoud'.

4.1.2 INRICHTING

Bij uitbreiding van bestaande begraafplaatsen is het van belang rekening te houden met de inrichtingswensen zoals vermeld in de visie en het beleid van dit beleidsplan en het onderhoud dat gevoerd gaat worden na inrichting. Daarmee kan effectief invulling worden gegeven aan uitvoering van de verschillende functies. Uitbreiding is enkel van belang indien er een tekort aan graven dreigt en is dus gerelateerd aan de capaciteit van de begraafplaats.

Voor begraafplaats Emmeloord wordt in 2013 gestart met het geschikt maken van de uitbreiding voor begraven. Daarbij is het van belang rekening te houden met de visie op de begraafplaats, de daaruit voorkomende inrichtingswensen, het na inrichting te voeren onderhoud en mogelijke participatie van betrokkenen.

4.2 REGULERING EN HANDHAVING

Voor de uitvoering van dit beleidsplan begraafplaatsen zijn juridische instrumenten voorhanden, zoals Wet op de Lijkbezorging, Beheersverordening begraafplaatsen, etc. Voor uitvoering van de reguliere beheer- en onderhoudswerkzaamheden zijn geen andere juridische instrumenten noodzakelijk.

Bij uitbreiding van een begraafplaats, een verandering in de werkwijze of een andere verandering die invloed heeft op de kosten is een besluit vanuit de gemeente wel noodzakelijk. In dat geval stelt het college de benodigde voorstellen op.

4.3 COMMUNICATIE

Om alle gewenste functies op de verschillende begraafplaatsen uit te kunnen voeren en een gedenkplaats te hebben die voldoet aan de wensen van deze tijd, is communicatie over wat wel en niet kan op een begraafplaats noodzakelijk. Regels en waarden krijgen immers draagvlak als de achterliggende waarden bekend zijn. Door communicatie ontstaat ook draagvlak en betrokkenheid.

Informatie over de begraafplaatsen is te vinden op de website van gemeente Noordoostpolder. Hier is bijvoorbeeld te vinden wat de openingstijden van de begraafplaatsen zijn. Veranderingen worden hierop eveneens aangegeven.

Bij een uitvaart worden eventuele mogelijkheden en randvoorwaarden door de begrafenisondernemer aangegeven. Op elke begraafplaats is een informatiebord geplaatst met daarop de benodigde informatie. Daarnaast is de beheerder van de begraafplaatsen bij de gemeente elke werkdag bereikbaar voor vragen.

Zijn mensen het toch niet eens met het gevoerde beleid, dan is een reactie mogelijk. Tegen een verleende vergunning of legesaanslag kan bijvoorbeeld bezwaar worden gemaakt.

Indien mogelijk worden geïnteresseerden betrokken bij een eventuele uitbreiding of (her)inrichting van een begraafplaats. In hoeverre dit daadwerkelijk mogelijk is, is afhankelijk van de situatie, de beschikbare financiële middelen en de beschikbare tijd. Per situatie wordt door de beheerder bepaald in hoeverre communicatie/participatie mogelijk is.

4.4 FINANCIËLE MIDDELEN

Uiteraard kan dit beleidsplan alleen uitgevoerd worden met de benodigde financiële middelen. Het noodzakelijke beheer en onderhoud en eventuele andere kosten voor de begraafplaatsen worden gedekt door de inkomsten. Dit betekent dat alle kosten worden doorberekend in de tarieven. De tarieven en de begroting worden jaarlijks vastgesteld door de Raad. Budgettaire consequenties worden gerapporteerd via de jaarlijkse begrotingscyclus.

4.4.1 EGALISATIERESERVE

Zoals al aangegeven bij 3.2.4 Tarieven en egalisatiereserve is de egalisatiereserve een middel om fluctuaties te nivelleren. Bij de financiële exploitatie van de begraafplaatsen mag geen winst worden gemaakt. Het is echter ook niet de bedoeling dat er verlies wordt geleden. Tot 2009 vloeiden overschotten terug naar de algemene middelen, waardoor er in jaren met te weinig inkomsten niet zomaar vereffend kon worden. Dit leidde uiteindelijk tot tariefstijgingen. Om dit probleem op te heffen is een egalisatiereserve ingesteld. Zijn er meer inkomsten dan uitgaven, dan wordt het overschot in het

egalisereserve gestort. In jaren dat er onverwachts toch meer uitgaven dan inkomsten zijn, kan een deel van de uitgaven vanuit het egalisereserve worden bekostigd.

4.5 RISICO'S

Dit plan is gebaseerd op een reële inschatting van de mogelijkheden, op basis van gegevens en ervaringen. Voor de toekomst zijn aannames gemaakt, onder andere omtrent bevolkingstoename, het aantal begravingen en crematies. Die aannames vormen een risico die uitvoering van dit plan kunnen beïnvloeden. Door enerzijds regelmatig te controleren of de verwachte bevolkingstoename nog steeds van toepassing is en door op de hoogte te blijven van andere vormen van begraven en door anderzijds controle te houden op de verhouding begravingen-asbezorgingen binnen gemeente Noordoostpolder is het mogelijk bij veranderingen tijdig actie te ondernemen.

5

Financiën

Gemeente Noordoostpolder is eigenaar van elf gemeentelijke begraafplaatsen. Dat betekent dat de gemeente ook verantwoordelijk is voor het financiële management van deze elf begraafplaatsen. Dit hoofdstuk geeft u meer inzicht in de financiële uitgangspunten en de exploitatie van de gemeentelijke begraafplaatsen.

5.1 ALGEMENE UITGANGSPUNTEN

Het financiële kader voor de begraafplaatsen moet inzichtelijk maken aan welke activiteiten de gemeente haar geld uitgeeft. Dit kan alleen helder worden aangegeven als er eenduidige uitgangspunten zijn.

Gemeente Noordoostpolder hanteert de volgende financiële uitgangspunten:

- De gemeente mag op de begraafplaatsen geen winst maken (gemeentewet artikel 229b);
- De raad heeft ervoor gekozen de begraafplaatsen niet als collectieve voorziening te zien. Het beleidsuitgangspunt is daarmee kostendekkende tarieven. Dit betekent dat kosten van zowel investering als exploitatie worden doorberekend in de tarieven. Uitgangspunt is dat de kosten en uitgaven 100% worden gedekt door de inkomsten uit tarieven;
- Doorberekende tarieven dienen inzichtelijk en acceptabel te zijn. Het onderwerp begraven is een gevoelig thema en roept bij nabestaanden emoties op. De gemeente moet hiermee rekening houden in de communicatie naar de buitenwereld. Voor het in rekening brengen van begraafrechten geldt dat de tarieven op de nota voor iedereen te begrijpen zijn. Het moet duidelijk zijn waar het bedrag op de rekening betrekking op heeft;
- De kosten voor het openen en sluiten van een graf zijn voor Emmeloord en de dorpen gelijk;
- Overeenkomstig het Groenbeleidsplan 2010-2014 van gemeente Noordoostpolder, 'Groen op niveau', dienen de begraafplaatsen te worden onderhouden conform het onderhoudsniveau B zoals beschreven in de kwaliteitscatalogus openbare ruimte van de CROW. Dit is gebaseerd op twee aandachtspunten. Enerzijds verwachten nabestaanden en bezoekers van de begraafplaatsen dat er deze netjes en verzorgd uitzien. Anderzijds hoort het onderhoud van de begraafplaatsen wel betaalbaar te blijven, want de kosten van onderhoud worden doorberekend in de tarieven;
- Op investeringen voor de post begraafplaatsen wordt afgeschreven conform de door de raad vastgestelde nota Activering;
- Aanleg van nieuwe en uitbreiding van bestaande begraafplaatsen worden gedefinieerd als investeringen met economisch nut. Dit betekent dat deze investeringen moeten worden afgeschreven conform activabeleid. De afschrijftermijn is 25 jaar. Dat geldt ook voor eventuele keldergraven.

De exploitatie van de gemeentelijke begraafplaatsen is gebaseerd op deze uitgangspunten.

5.2 EXPLOITATIE

Binnen de gemeentelijke begroting is het onderhoud en het beheer van de begraafplaatsen een gesloten huishouding. De jaarlijkse inkomsten op basis van de "Verordening op de heffing en invordering van de lijkbezorgingrechten" dienen de jaarlijkse kosten van beheer en onderhoud van de begraafplaatsen te dekken. Voor de periode 2012-2015 worden de volgende begrotingen voor de begraafplaatsen gehanteerd. Ter vergelijking is ook de rekening 2011 en 2010 opgenomen.

PROGNOSE BEGRAAFRECHTEN in €	Rek. 2010	Rek. 2011	Begr. 2012	Begr. 2013	Begr. 2014	Begr. 2015
Lasten						
Aardgas, water en electra	643	1.183	2.000	2.000	2.000	2.000
Beheer en onderhoud	166.651	204.778	192.951	192.951	192.951	192.951
Belastingen en verzekeringen	1.453	1.550	1.740	1.740	1.740	1.740
Contributies en donaties	419	437	500	500	500	500
Overige uitgaven	22.181	24.521	28.919	28.919	28.919	28.919
Rente en afschrijving investerings	12.424	16.211	38.762	80.759	110.537	111.299
Toevoeging onderhoudsvoorziening gebouwen	5.787	6.089	6.089	6.089	6.089	6.089
Interne uren (incl. overhead)	449.631	348.318	333.721	333.721	333.721	333.721
Totale lasten	659.189	603.087	604.682	646.679	676.457	677.219
Baten						
Begraafrechten algemeen	-446.673	-511.325	-400.038	-400.038	-400.038	-400.038
Begraafrechten eigen graf	-186.582	-164.640	-218.548	-218.548	-218.548	-218.548
Begraafrechten gedenktekens	-36.783	-50.786	-32.674	-32.674	-32.674	-32.674
Overige inkomsten	-3.359	-3.401	0	0	0	0
Totale baten	-673.397	-730.152	-651.260	-651.260	-651.260	-651.260
Saldo voor bestemming	-14.208	-127.065	-46.578	-4.581	25.197	25.959
Mutatie egalisatiereserve begraven	14.208	127.065	46.578	4.581	-25.197	-25.959
Saldo na bestemming	0	0	0	0	0	0

Tabel 1: Financieel overzicht begraafrechten

5.2.1 TOELICHTING REKENING 2010 EN 2011

De afgelopen twee jaar is er veel veranderd in het financiële beleid rond de begraafplaatsen. In 2011 is het investeringsprogramma aangepast, is het onderhoudsniveau voor groen veranderd naar niveau B (volgens CROW kwaliteitscatalogus openbare ruimte) en zijn de inkomsten met de uitgaven in evenwicht gebracht. Een deel van de kosten is inzichtelijker geworden en tarieven zijn daardoor aanzienlijk verhoogd. In de eindafrekening 2010 en 2011 vallen meerdere dingen op:

- De kosten voor beheer en onderhoud zijn toegenomen terwijl de kosten voor interne uren zijn afgenomen. Het groenonderhoud voor 2011 is aanbesteed op basis van bestekken op het onderhoudsniveau B conform het vastgestelde Groenbeleidsplan. Ten opzichte van 2010 nemen de kosten van het groenonderhoud in 2011 op de begraafplaatsen toe doordat meer werk is aanbesteed. De kosten voor interne uren nemen daardoor ook af. In verhouding is de toename van kosten minder dan in 2010 door de keuze voor het onderhoudsniveau B in plaats van onderhoudsniveau A;
- De tarieven voor 2011 zijn ten opzichte van 2010 met 14% verhoogd;
- De verschillende inkomsten zijn hoger uitgekomen, mede door de tariefstijging. Door deze tariefstijging en optimalisering van de werkprocessen, heroverweging van de omvang van het investeringsprogramma en het beheersen van de kosten van het groenonderhoud is een positief saldo ontstaan in 2011;
- Uit de rekeningen van 2010 en 2011 blijkt dat het beheer van de begraafplaatsen een positief resultaat heeft. Het overschot is zoals reeds aangegeven in paragraaf 4.4.1 in het egalisatiereserve gestort.

In de administratie, en dus ook de eindrekening/begroting voor de begraafplaatsen, is niet expliciet zichtbaar hoeveel elke begraafplaats kost. Elke begraafplaats vraagt onderhoud en door het grote aantal begraafplaatsen heeft gemeente Noordoostpolder relatief veel kosten aan onderhoud. Onderscheid maken tussen het beheer van de begraafplaatsen in de verschillende dorpen is niet raadzaam aangezien bijvoorbeeld aanbesteding van het groen goedkoper is als alle begraafplaatsen in het bestek worden meegenomen. Daarnaast zou het maken van onderscheid ook betekenen dat alle onderhoudskosten bijvoorbeeld bekostigd moeten worden uit de begrafenissen in het betreffende dorp in één jaar. Zoals uit tabel 4 in bijlage 3 Demografische ontwikkelingen blijkt, is dat in sommige gevallen niet rendabel.

5.2.2 TOELICHTING BEGROTING 2012

In de begroting voor 2012 vallen meerdere dingen op:

- Het bedrag voor interne uren is minder geworden. Dit komt doordat er meer onderhoudswerk wordt uitbesteed en dus minder in eigen beheer wordt gedaan;
- De kosten voor beheer en onderhoud nemen af ten opzichte van 2011. Dit komt doordat enerzijds werk wordt aan besteed en daardoor goedkoper kan worden uitgevoerd en anderzijds de inrichting van de begraafplaatsen is vereenvoudigd waardoor het onderhoud sneller en goedkoper kan worden uitgevoerd;
- Rente en afschrijving op de investeringen neemt toe. Dat komt doordat de gebouwen zijn aangepast;

5.2.3 TOELICHTING BEGROTING 2013-2015

In deze begrotingen zijn de inkomsten rond begraafrechten gelijk gehouden.

Bij het opstellen van de begroting voor 2012 is rekening gehouden met 4300 uur eigen dienst voor het grafdelven, groen onderhoud en aansturing medewerkers.

Voor 2013 wordt rekening gehouden met een sterke stijging van de investeringskosten door de uitbreiding in Emmeloord.

5.3 INVESTERINGEN

In de afgelopen jaren zijn verschillende investeringen voor de begraafplaatsen uitgevoerd. Dat betreft de ontwikkeling van een urnentuin in Espel en Rutten, een urnenmuur in Nagele en Marknesse en de uitbreiding van de begraafplaats in Marknesse. Deze investeringen zijn in feite kapitaallasten en worden

als onderdeel van de begroting voor de begraafplaatsen gezien. Dat geldt ook voor toekomstige investeringen.

De volgende kapitaallasten zijn van toepassing:

Investering	Looptijd
Inrichting Islamitische gedeelte begraafplaats Emmeloord	25
Uitbreiding begraafplaatsen Emmeloord	25
Uitbreiding begraafplaatsen Marknesse	25
Urmentuin in Espel en Rutten	25
Urnenmuren in Marknesse en Nagele	25
Grafdelfmachine 2005 (vervanging)	10

Tabel 2 Uitgevoerde investeringen begraafplaatsen gemeente Noordoostpolder

In de periode 2012-2016 vindt afschrijving op alle investeringen plaats.

In 2011 is gesignaleerd dat er diverse knelpunten rond het financiële beheer van de begraafplaatsen aanwezig zijn:

- Structureel te hoog geraamde kosten;
- Een duur investeringsprogramma;
- Hoge onderhoudskosten.

Hiervoor is actie ondernomen en inkomsten, uitgaven, en investeringen zijn kritisch onderzocht. Een deel van de geplande investeringen is komen te vervallen. Investeringen die op de korte termijn nog wel worden gedaan ten behoeve van geplande uitvoeringswerkzaamheden zijn:

- Uitbreiding Emmeloord;
- Inbreiding Creil;
- Aanpassing onderkomens op de begraafplaatsen in de dorpen.

Zie tabel 3 voor een overzicht van deze investeringen.

Voorziening	Planning	Looptijd
Uitbreiding Emmeloord	2013	25
Aanpassingen onderkomens op de begraafplaatsen in de dorpen	2012-2013	25

Tabel 3: Planning investeringen korte termijn

5.3.1 NIEUWE INVESTERING: UITBREIDING BEGRAAFPLAATS LUTTELGEEST

In deze planperiode is uitbreiding van de begraafplaats in Luttelgeest voorzien. In Bijlage 3 Demografische ontwikkelingen is te zien dat dit waarschijnlijk in 2022 van toepassing is. Dat betekent dat ongeveer drie jaar eerder begonnen moet worden met het klaarmaken van de uitbreiding. Daarbij zijn de volgende werkzaamheden van toepassing:

Fase 1: Ontbossen en drainage aanleggen.

Fase 2: Grondwerk (cunetten graven en zand aanbrengen), verharding en groen aanbrengen en hekwerk plaatsen.

De recent gerealiseerde uitbreiding in Marknesse heeft ruim 120.000 euro gekost. Aangezien deze uitbreiding ongeveer 2100 m² betreft betekent dit dat anno 2012 een uitbreiding ongeveer € 57,-/m² kost. Zou de uitbreiding in Luttelgeest dit jaar worden uitgevoerd, dan moet gedacht worden aan een kostenpost van ongeveer € 57.000,-. Inclusief 15% voorbereiding en toezicht komt dat neer op ruim

€ 85.000,-. Geïndexeerd naar 2022 komt dat neer op een investering van ruim € 115.000,-. Te zijner tijd wordt hiermee rekening gehouden. De lasten zullen worden verwerkt in kostendekkende tarieven.

5.4 TARIEVEN GEMEENTE NOORDOOSTPOLDER

De tarieven van gemeente Noordoostpolder zijn opgenomen in de Verordening op de heffing en de invordering van lijkbezorgingsrechten 2012. Dat geldt ook voor de voorwaarden voor betalingstermijnen. Hierin zijn alle tarieven die voor de begraafplaatsen van toepassing zijn opgenomen. In bijlage 4 is een overzicht van de tarieven in 2012 opgenomen.

5.4.1 TOELICHTING TARIEVEN

Voor het openen en sluiten van een graf worden in Emmeloord en de dorpen dezelfde tarieven gehanteerd. De kosten voor twee particuliere graven in de dorpen komt overeen met de kosten voor één particulier graf in Emmeloord. Dit heeft te maken met het verschil tussen één diep (dorpen) en tweediep (Emmeloord) begraven en is gerelateerd aan het feit dat echtparen vaak bij elkaar willen liggen. Dat betekent echter wel dat de particuliere rechten van één graf in Emmeloord hoger zijn ten opzichte van één graf in een dorp.

Het kan voorkomen dat bij een verzoek tot grafverlenging de betrokkene de leges niet geheel binnen de gestelde termijn kan betalen. In dat geval kan een betalingsregeling met de betrokkene worden gesloten.

Via de gemeentelijke website wordt informatie verschaft over de begraafplaatsen en de begraaf tarieven in gemeente Noordoostpolder. Daarnaast worden deze ook kenbaar gemaakt op het informatiebord op elke begraafplaats.

In bijlage 5 is achtergrondinformatie te vinden over tarieven in andere gemeentes. In deze vergelijking is gemeente Noordoostpolder niet de goedkoopste, maar zeker ook niet de duurste.

5.4.2 OPBOUW TARIEVEN

Zoals bij de beleidsmatige uitgangspunten al aangegeven zijn de begraafplaatsen geen collectieve voorziening. Dat betekent dat binnen de gemeentelijke begroting het onderhoud en beheer van de begraafplaatsen als een gesloten budgetsystematiek wordt beschouwd. De (jaarlijkse) inkomsten op basis van de Verordening op de heffing en invordering van de lijkbezorgingsrechten dienen de (jaarlijkse) kosten van beheer en onderhoud van de begraafplaatsen te dekken. De begraaf tarieven zijn opgebouwd uit verschillende onderdelen. Om de relatie tussen de kosten en de inkomsten inzichtelijk te maken wordt gebruik gemaakt van een onderscheid in twee kostensoorten. Enerzijds worden de inkomsten uit het grafrecht gekoppeld aan de instandhouding van de begraafplaats, anderzijds worden de inkomsten uit het begraven en het gedenkteken gekoppeld aan het onderhoud van de begraafplaats en de grafmonumenten. Het voordeel hiervan is dat de tarieven voor enerzijds het grafrecht en anderzijds het begraven en monument ook daadwerkelijk worden afgestemd op de kosten voor respectievelijk de instandhouding en het beheer & onderhoud.

In gemeente Noordoostpolder wordt in relatie tot de inkomsten onderscheid gemaakt tussen drie kostenposten:

- Instandhouding begraafplaats: verlenen van rechten
- Beheer & onderhoud begraafplaats: begraven
- Beheer & onderhoud monumenten: grafmonumenten

Voor deze inkomsten worden verschillende activiteiten uitgevoerd. Samengevat kan gesteld worden dat door gemeente Noordoostpolder in het kader van de begraafplaatsen de volgende werkzaamheden worden verricht:

- Administratieve handelingen bij overlijden (in ontvangst nemen overlijdensverklaring en afgeven verlof tot begraven);
- Administratieve handelingen rond begraven en grafrechten (o.a. bijhouden grafregister);
- Verlening vergunningen;
- Organisatie en uitvoering ter aarde bestelling;
- Opstellen en uitvoeren beleid en wetgeving;
- Afhandelen vragen nabestaanden;
- Beheer en onderhoud begraafplaatsen (groen, gebouwen, gedenktekens);
- Financiële planning en controle.

Een deel van de werkzaamheden wordt uitbesteed. In dat geval wordt er door de gemeente wel toezicht uitgevoerd.

De kosten voor onderhoud van de begraafplaatsen worden niet expliciet in rekening gebracht, maar zijn onderdeel van de kosten voor begraven. Daarmee draagt iedereen bij aan het beheer en onderhoud van het groen en de gebouwen op de begraafplaatsen. Onder onderhoud van de begraafplaatsen vallen de volgende activiteiten:

Groen

- Maaien gazon;
- Beheer hagen, sierheesters, etc.;
- Overig beheer en onderhoud groen: mollenbestrijding, hekwerken, straatmeubilair.

Gebouwen

- Ad hoc onderhoud gebouwen;
- Groot onderhoud gebouwen (voorziening);
- Voorzieningen gemeentelijke gebouwen;
- Water, gas en elektra;
- Schoonhouden gebouwen.

Werkzaamheden worden verricht door medewerkers van verschillende clusters: Ingenieursbureau, Wijkbeheer, Publieksdiensten en Financiën. De werkzaamheden bestaan uit (onderdelen van) de genoemde activiteiten. Hoeveel tijd precies aan elke activiteit wordt besteed is echter niet duidelijk inzichtelijk.

Bij het bepalen van de totale kosten op het product Begraven is een transparante kostentoerekening nodig. Op dit moment wordt onderzocht of de huidige urenregistratie van de medewerkers op de begraafplaatsen zodanig verfijnd kan worden dat helder uiteen kan worden gezet wat de te onderscheiden activiteiten binnen het totale product begraven kosten en welke legesopbrengsten hier tegenover staan. Per saldo zullen de totale kosten voor het begraven waarschijnlijk niet wijzigen, wel kan op onderdelen tussen de leges een verschuiving plaatsvinden.

Naast de reguliere kosten zijn er de komende jaren ook investeringen. De investering en de uren die worden gemaakt om de investering te realiseren zijn eenmalig. De lasten voor de investering worden over een bepaalde termijn afgeschreven en zijn verwerkt in de kostendekkende tarieven.

5.4.3 TARIEFONTWIKKELING

De inkomsten uit de begraafrechten in enig jaar worden bepaald door het aantal begrafenissen in dat jaar en de geldende begraafarieven. Op dit moment houden we rekening met gemiddeld 225 begrafenissen per jaar. Zoals al aangegeven in paragraaf 2.4.1 Demografische ontwikkelingen is de verwachting dat dit aantal tot 2030 met gemiddeld 1 à 2 extra begrafenissen per jaar oploopt tot 250 in 2030.

Ten opzichte van 2009 zijn de tarieven in 2010 met 11% gestegen. In 2011 zijn de tarieven met 14% gestegen. In 2012 zijn de tarieven enkel op basis van de inflatiewaarde licht gestegen.

Op basis van voortschrijdend inzicht zijn de afgelopen jaren enerzijds de tarieven veranderd en is er anderzijds gesneden in kosten. Hierdoor is een groter bedrag naar de egalisatiereserve gegaan dan verwacht. Op basis van dit uitgangspunt wordt in 2013 de urenregistratie verfijnd. In 2014 wordt nader geadviseerd over de uitkomsten hiervan.

5.5 OVERZICHT FINANCIËLE MIDDELEN

5.5.1 RISICO'S

Beheer van de begraafplaatsen kent jaarlijks onvoorziene gebeurtenissen, zoals boomziektes, (storm)schade, vandalisme, scheefzakkende grafstenen, etc. Deze risico's zijn niet uit te sluiten, maar wel te beperken. Bijvoorbeeld door boomveiligheidscontroles uit te laten voeren en door het reserveren van financiële middelen bij schade.

Het beperken van de risico's is echter het meest effectief en vindt op de volgende manieren plaats:

- Risico's voor het beheer worden beperkt op basis van een risico-inventarisatie met kosten-batenanalyse. Deze wordt gemeentebreed uitgevoerd voor al het gemeentelijk groen, inclusief de begraafplaatsen;
- Risico's op scheefzakkende grafstenen en andere aan de graven gerelateerde risico's zijn voor rekening van de rechthebbende. Betreft dit de gemeente, dan wordt dat betaald uit de post 'groot onderhoud';
- Het risico op vandalisme kan worden verkleind door meer toezicht en door het afsluiten van de poorten. Elke begraafplaats heeft immers openingstijden.

6

Aanbevelingen

In gemeente Noordoostpolder worden elf gemeentelijke begraafplaatsen beheerd en onderhouden. Dit beleidsplan bevat het beleid voor deze begraafplaatsen en het beheer hiervan. Tijdens het opstellen van het beleidsplan zijn verschillende aandachtspunten naar voren gekomen. Twee aandachtspunten vragen om een standpunt van de raad:

- **Uitbreiding**
Uitbreiding van begraafplaatsen betekent een nieuwe investering. Gezien de huidige ontwikkelingen zal in de toekomst op de lange termijn het aantal begrafenissen afnemen. De lange termijn ligt in dit geval ver na de termijn van dit beleidsplan. Echter, voor de begraafplaatsen is een langere termijn noodzakelijk. De kosten voor beheer en onderhoud blijven ongewijzigd of zullen zelfs licht stijgen. De vraag in hoeverre uitbreiding van de begraafplaatsen daadwerkelijk noodzakelijk en wenselijk is, is binnen dit kader wel relevant. De verwachting is immers dat na een piek tussen 2030 en 2050 het aantal begrafenissen drastisch zal afnemen. Het is ook mogelijk om een begraafplaats vol te maken en daarna in andere dorpen of Emmeloord te begraven. Daarmee wordt voorkomen dat hoge investeringskosten bij uitbreiding worden gemaakt. De vraag die hieruit naag voren komt is: In hoeverre is uitbreiding van begraafplaatsen in de toekomst wenselijk?

NB: in het beleidsplan is nu wel rekening gehouden met uitbreiding van de begraafplaats in Luttelgeest in 2022. In tabel 3 bijlage 3 Demografische ontwikkelingen is een overzicht opgenomen met een prognose van de behoefte aan graven. Hierop is te zien dat rond 2026 ook in Bant en Ens er een tekort aan grafruimte dreigt.

- **Verschillende delen Rooms Katholiek en algemeen**
Een onderverdeling van de begraafplaatsen bestemd voor verschillende geloven betekent dat op elke begraafplaats twee delen beschikbaar dienen te zijn: een deel voor Rooms-Katholieken (RK) en een deel voor algemeen gebruik. Op beide delen dienen vrije graven beschikbaar te zijn. Uit het verleden en de huidige gang van zaken is duidelijk geworden dat op sommige delen lange tijd veel vrije graven vrijd zijn. In verband met de kosten om deze delen wel beschikbaar te houden voor een mogelijke begrafenissen en een tekort aan vrije plaatsen op het andere deel van sommige begraafplaatsen is het wellicht een optie om in de toekomst geen onderscheid te maken tussen een RK-gedeelte en een algemeen gedeelte. De vraag die hieruit naar voren komt: Is het wenselijk dat we onderzoeken in hoeverre het onderscheid tussen een RK-gedeelte en algemeen gedeelte kan verdwijnen?

NB: in het beleidsplan is het onderscheid tussen RK en algemeen in stand gehouden.

7

Begrippenlijst

Herbegraven	het opgraven van stoffelijke resten na de wettelijke termijn van grafrust, met de bedoeling deze daarna elders opnieuw te begraven of te cremen. Dit is alleen mogelijk bij graven waar geen rechten (meer) op rusten en algemene graven, of in opdracht van justitie of van de rechthebbende.
Ruimen van een graf	het leegmaken van een graf na een zeker aantal jaren. Ruimen betekent dat de eventueel nog aanwezige stoffelijke resten van de overledene uit het graf worden verwijderd. Ook dit is enkel mogelijk bij graven waar geen rechten meer op rusten of waarvan de wettelijke grafrusttermijn is verstreken, of in opdracht van justitie of van de rechthebbende.
Schudden	het ruimen van een individueel graf door het zorgvuldig verzamelen van alle stoffelijke resten, die vervolgens dieper in het zelfde graf begraven worden. Dit is alleen mogelijk bij particulieren graven op verzoek van rechthebbende.
Dorpen	de gemeentelijke begraafplaatsen te Bant, Creil, Ens, Espel, Kraggenburg, Luttelgeest, Marknesse, Nagele, Rutten en Tollebeek;
Huur graf	een graf, grafkelder daaronder begrepen, waarvoor aan een natuurlijk of rechtspersoon het uitsluitend recht is verleend tot: <ul style="list-style-type: none"> - het doen begraven en begraven houden van lijken; - het doen bijzetten en bijgezet houden van asbussen met of zonder urnen; - het doen verstrooien van as;
Algemeen graf	een graf bij de gemeente in beheer waarin aan een ieder gelegenheid wordt geboden tot het doen begraven van lijken;
Huur urnengraf	een graf waarvoor aan een natuurlijk of rechtspersoon het uitsluitend recht is verleend tot het doen bijzetten en bijgezet houden van asbussen met of zonder urnen;
Algemeen urnengraf	een graf bij de gemeente in beheer waarin aan een ieder gelegenheid wordt geboden tot het doen bijzetten van asbussen met of zonder urnen;
Huur urnennis	een nis, waarvoor aan een natuurlijk persoon of rechtspersoon het uitsluitend recht is verleend tot het doen bijzetten en bijgezet houden van asbussen met of zonder urnen;
Asbus	een bus ter berging van as van een overledene;
Urn	een voorwerp ter berging van één of meer asbussen;
Verstrooiingsveld	een terrein op de begraafplaats, bestemd voor het verstrooien van as
Beheerder	de gemandateerde ambtenaar die belast is met de organisatie en administratie zoals genoemd in dit beleidsplan en die belast is met de dagelijkse leiding van de begraafplaatsen of degene die hem vervangt;
Rechthebbende	natuurlijk persoon of rechtspersoon aan wie een uitsluitend recht is verleend op

	een particulier graf, een particulier urnengraf of een particuliere gedenkplaats, danwel degene die redelijkerwijze geacht kan worden in diens plaats te zijn getreden;
Gebruiker/aanvrager	natuurlijk persoon of rechtspersoon aan wie een recht tot gebruik van een ruimte in een algemeen graf of een algemeen urnengraf is verleend, dan wel degene die redelijkerwijze geacht kan worden in diens plaats te zijn getreden;
College	het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Noordoostpolder;
Begraving	het begraven van een lijk in een graf;
Bijzetting	het plaatsen van een asbus of urn in of op een graf, urnenkelder, urnetuin of in de urnenmuur;
Grafrecht	het uitsluitend recht op een particulier graf, particulier urnengraf, particulier urnennis of een particulier gedenkplaats;
Grafrusttermijn	Wettelijke termijn waarin een graf niet mag worden geroerd.
Particulier graf	Graf met uitsluitend recht op een graf, urnennis of gedenkplaats.
Uitsluitend recht	Recht op gebruik van een graf voor een bepaalde periode.
Beheer	Uitvoering van administratieve en organisatorische taken ten behoeve van de uitvoering van de Wet op de Lijkbezorging en de instandhouding van de begraafplaatsen.
Onderhoud	Uitvoering van taken op de begraafplaatsen om het feitelijke beeld van de begraafplaatsen te laten voldoen aan het beleid.

Tabel 4 begrippenlijst

8

Literatuurlijst

Garssen, J. et al (2001) *Samenleven, Nieuwe feiten over relaties en gezinnen*, CBS, Voorburg/Heerlen.

Gemeente Noordoostpolder (2011) *Beheersverordening begraafplaatsen gemeente Noordoostpolder*.

Gemeente Noordoostpolder (2010) *Groenbeleidsplan 2010-2014 van de gemeente Noordoostpolder, Groen op niveau*.

Gemeente Noordoostpolder (2011) *Uitvoeringsbesluit graven, asbezorging en gedenkplaatsen*.

Gemeente Noordoostpolder (2011) *Uitvoeringsbesluit voor de grafbedekking*

Gemeente Noordoostpolder (2010) *Vergelijkingscijfers van de "Lijkbezorgingsrechten", gemeente Noordoostpolder*.

Gemeente Noordoostpolder (2011) *Verordening op de heffing en de invordering van lijkbezorgingsrechten*.

Landelijke Organisatie van Begraafplaatsen en IPC Groene Ruimte (2007) *Veilig en gezond werken op begraafplaatsen, Arbo-richtlijnen in de praktijk*.

Oversticht ea (2010) *De Noordoostpolder-dorpen 1, DNA van een dorp als bouwsteen voor de toekomst*.

Wal, ir. C. van der, et al (1992) *De ruimtelijke opbouw van de Noordoostpolder, De jongere bouwkunst en stedenbouw in de Noordoostpolder in het kader van de Monumenten Inventarisatie Project (MIP)*, Flevobericht nr. 319, Steendrukkerij de Jong & co, Hilversum.

Wet op de Lijkbezorging (01-01-2010).

Besluit op de Lijkbezorging (25-11-1997).

Bijlage 1

Geschiedenis begraafplaatsen Noordoostpolder

Het ontwerp en de geschiedenis van de Noordoostpolder bepalen de identiteit en de bestaande situatie van de begraafplaatsen in de polder. In deze bijlage treft u achtergrondinformatie aan over de ontwerpen en bestaande situatie van de begraafplaatsen in gemeente Noordoostpolder.

Ontwerp van de polder Noordoostpolder

In 1918 begint de geschiedenis van de Noordoostpolder met het aannemen van de Zuiderzeewet. Deze wet bepaalde de aanleg van de Afsluitdijk en de droogmaking van (een deel van) de Zuiderzee. In 1942 viel de Noordoostpolder droog en kon worden begonnen met de ontginning en inrichting van dit nieuwe land. Dit gebeurde door, of onder leiding van, de directie Wieringermeerpolders⁶.

Met de winning van het nieuwe land, kreeg de overheid de omvangrijke taak om een gehele provincie in te richten en bewoonbaar te maken. Dit nieuwe land werd op een tekentafel ontworpen vanuit het oogpunt van optimale landbouwkundige productie maar ook als wetenschappelijke, esthetische en intellectuele uitdaging en het werd in een snel tempo tot ontwikkeling gebracht. Het originele ontwerp is nog duidelijk zichtbaar en het landschap nog grotendeels authentiek. Kenmerkend is het assenstelsel van wegen en een ring van dorpen, kleine kernen, rondom de hoofdkern Emmeloord, die op fietsafstand van elkaar liggen.

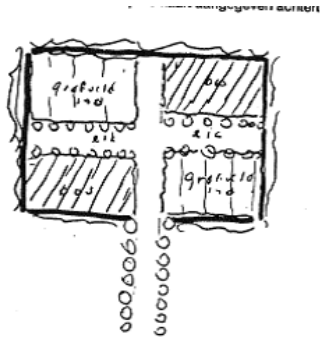
Alle dorpen hebben een brede bosstrook rond het dorp. We noemen deze 'de groene mantel'. Deze kenmerkende bosstrook, dient als windscherm. In de zuidwesthoek van veel dorpen is de mantel extra breed, vanwege de overheersende windrichting uit deze hoek. De mantel biedt ruimte aan wandelpaden, begraafplaatsen, sportvelden en andere recreatieve functies voor het dorp. De groene mantel typeert dus elk polderdorp en heeft in de meeste gevallen een functionele inrichting.

De begraafplaats heeft een bewuste plaats gekregen in het ontwerp van de verschillende dorpen, in sommige gevallen ook daadwerkelijk in het dorpsbeeld. In bijvoorbeeld Marknesse verandert de Groene zoom, een centrale ruimte in het dorp, naar het westen toe in een eenvoudig profiel van een gracht met aan beide kanten een bestrate weg. Uiteindelijk versmalt het profiel tot een enkel straatje dat uitkomt bij het toegangshek van de begraafplaats. Niet alle dorpen hebben dezelfde inrichting van de begraafplaatsen meegekregen en daarmee heeft elk dorp zijn eigen identiteit gekregen. Daarmee wisselt ook de identiteit tussen de begraafplaatsen. De begraafplaats in Ens bijvoorbeeld ligt aan de rand van het dorp, maar is door de oprit van linden in het ontwerp verbonden met het dorp.

Ontwerp begraafplaatsen

De begraafplaatsen hebben verschillende ontwerpen meegekregen en daarmee verschillende uitgangspunten. Op één na zijn alle begraafplaatsen ontworpen door de directie Wieringermeerpolders. Nagele is ontworpen door Mien Ruys en Hartsuijker. Toch is zichtbaar dat alle de begraafplaatsen in de dorpen qua inrichting op elkaar lijken. Ter illustratie treft u hiernavolgend enkele ontwerpen van begraafplaatsen aan.

⁶ Oversticht ea (2010) *De Noordoostpolder-dorpen 1, DNA van een dorp als bouwsteen voor de toekomst*.

Bant

Figuur 1 laat een schets van de opzet van de begraafplaats Bant zien. De hoofdingeling van deze begraafplaats wordt bepaald door strakke hagen van veldesdoorn, de onderverdeling door ligusterhagen. De begraafplaats was zodanig ingericht dat eikenlaanbeplanting een kruis met vier kwadranten vormde. Twee kwadranten waren in het begin ingeplant met bos voor toekomstig gebruik.

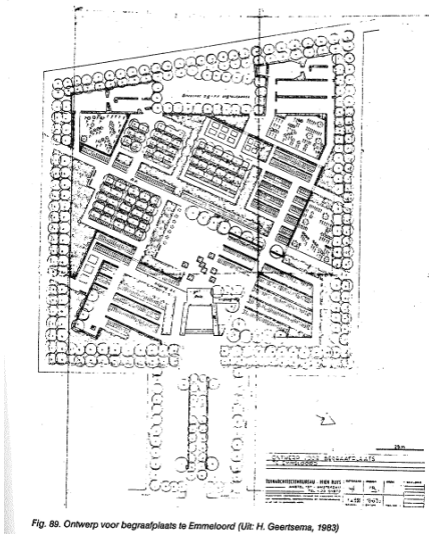
Figuur 1: Ontwerp begraafplaats bant

Nagele

Figuur 2: Ontwerp begraafplaats Nagele

De begraafplaats in Nagele is ontworpen door Mien Ruys en Hartsuijker in 1956. Daarbij heeft zij verschillende uitgangspunten gehanteerd. Zo was zij de filosofie toegedaan dat iedereen hetzelfde (levens-)pad dient te gaan, ongeacht geloof of religieuze achtergrond. Daarom zijn er geen zijingangen. Daarnaast kreeg in het ontwerp de afdeling voor kinderen een beplanting met uitsluitend witte bloemen mee. Bij het ontwerpen heeft mevrouw Ruys rekening gehouden met de strakke architectuur van de huizen in het dorp Nagele. De groene vlakken sluiten aan bij de ‘stempel-formaties’ in het dorp en de groene omlijsting rond het dorp komt terug in de haag rond de begraafplaats. Verschillende parallellen zijn nader beschreven in het gereconstrueerde beplantingsplan. Volgens de planning wordt voor het hele dorp Nagele een groenstructuurplan opgesteld.

Emmeloord

Het oorspronkelijke ontwerp van Emmeloord is redelijk klein, maar daar zijn inmiddels meerdere uitbreidingen op gevolgd. Figuur 3 geeft het oorspronkelijke ontwerp weer.

Figuur 3: Ontwerp Emmeloord

Bron ontwerpen: Wal et al, 1992

In de loop van de tijd zijn de dorpen uiteraard niet hetzelfde gebleven. De begraafplaats, aanvankelijk onderdeel van het groen rondom de kern, is door uitbreidingen van woningbouw, in sommige dorpen zoals Creil en Marknesse als groen 'park' in het dorp komen te liggen. Ook het ontwerp van de verschillende begraafplaatsen is niet in alle gevallen hetzelfde gebleven. In Ens bijvoorbeeld zijn alle vier de kwadranten nu beschikbaar voor begraven.

Bij het ontwerp van alle begraafplaats is bepaald dat in Emmeloord tweediep begraven mag worden en in de dorpen ééndiep. Dit heeft onder andere te maken met de grondwaterstand.

Ontwikkeling

In 1966 is het recht voor de uitgave van graven overgegaan van de directie Wieringenmeerpolders naar gemeente Noordoostpolder. De tariefstelling waarbij graven worden uitgegeven voor 20 of 50 jaar is in deze periode ontstaan. Omtrent de achterliggende redenering voor 20 en 50 jaar is in de raadsstukken uit deze periode echter niets concreets terug te vinden. Hoogstwaarschijnlijk is de tariefstelling en de bijbehorende periode vanuit (gebruikelijke) economische overwegingen vastgesteld.

Na aanleg van de begraafplaatsen is de keuze gemaakt om zowel particuliere als algemene graven uit te geven. De begraafwijze is gerelateerd aan de aanleg van de bestaande begraafplaats en is in een later stadium niet meer te veranderen. Uitbreiding van een bestaande begraafplaats of een nieuwe begraafplaats biedt wel nieuwe mogelijkheden.

Huidige situatie Emmeloord

De huidige gemeentelijke begraafplaats in Emmeloord is gelegen aan de Espelerlaan in de bebouwde kom van Emmeloord. De begraafplaats heeft een totale oppervlakte van 5,7 ha en wordt omringd door bebouwing, bos en sportvelden.

Inrichting & ontwikkeling

De begraafplaats wordt gekenmerkt door veel groen. Grafvelden worden gescheiden door hagen en beplantingsvakken, waarbij de toegepaste beplanting zeer divers is. De padenstructuur bestaat uit diverse

rondgaande verharde hoofdpaden en zijpaden van gras. Door de oppervlakte, het vele groen, de afwisselende inrichting en voldoende zitgelegenheden heeft de begraafplaats een parkachtige uitstraling.

De begraafplaats is opgebouwd uit verschillende gedeelten die elk hun eigen karakter hebben voor wat betreft de indeling. Het oorspronkelijke deel van de begraafplaats is het zuidwestelijke deel dat dateert uit 1946. In de loop der tijd hebben er verschillende uitbreidingen plaats gevonden, steeds met een nieuw ontwerp. Het zuidwestelijke deel is ingericht naar een ontwerp van Mien Ruis. In een aantal gevallen zijn oorspronkelijke beplantingsvakken omgevormd naar gazon. Dit deel van de begraafplaats oogt daardoor ruim van opzet met veel gras. Het oudere deel kent een rechtlijnige, overzichtelijke indeling in verschillende grafvelden. Het toegepaste begraafstelsel is zowel hoofd-voet-hoofd-voet als hoofd-voet-voet-hoofd en verschilt binnen de verschillende grafvelden. Over het algemeen zijn de grafvelden ruim van opzet en zijn de graven goed bereikbaar.

Aanvankelijk was per grafveld bepaald welk type grafbedekking was toegestaan. In een later stadium zijn deze voorschriften verruimd. Hierdoor komt het op verschillende plaatsen voor dat in een vak, dat aanvankelijk bedoeld was voor staande gedenktekens, in een later stadium (vaak op het moment van bijzetting) één of meerdere liggende gedenktekens zijn geplaatst. Het beeld wat hierdoor ontstaat wordt door sommige mensen rommelig bevonden. De resterende ruimte tussen de graven is door de verschillende gedenktekens op sommige plaatsen erg smal. Daarnaast is de lengte van de grasrand toegenomen. Het onderhoud van het graspad wordt hierdoor bemoeilijkt. In sommige vakken was een dergelijke ontwikkeling bij de inrichting niet voorzien, waardoor er weinig ruimte over is gebleven voor een pad. Een enkel grafveld is daardoor moeilijk toegankelijk, met name voor invaliden en mindervaliden bezoekers.

Het oudste gedeelte dateert uit de 'poldertijd'. Hier liggen de eerste graven van direct na de tweede wereldoorlog. Dit gedeelte heeft een speciale historische waarde.

De inrichting van het uitbreidingsgedeelte in het noordoostelijk deel van de begraafplaats is meer divers, waarbij verschillende variaties van rechte lijnen en ronde vormen zijn toegepast. De ronde vormen zijn in eerste instantie ook toegepast in de grafvelden. In verband met de werkbaarheid zijn de graven in een later stadium weer in rechte rijen uitgegeven. Op een gedeelte zijn betonsloven aangebracht als fundering voor aan te brengen gedenktekens.

Een recente uitbreiding ligt in het noordwestelijk deel, waarbij een strakkere inrichting is toegepast van ronde vormen en rechte lijnen met een duidelijke herkenbare structuur. Deze structuur wordt versterkt door het gebruik van diverse inrichtingselementen, zoals zitbanken en bogen ten behoeve van klimplanten. Het terrein is opgehoogd vanwege een mogelijke nazakking. Op dit deel zijn betonsloven aangebracht.

*Hoofd-voet-voet-voet-systeem**Hoofd-voet-voet-voetsysteem*

Afbeelding 4: Begraafsystemen

De begraafplaats is gefaseerd ontwikkeld. Per fase is er steeds een rooms-katholiek deel en een algemeen (overig) deel ingericht. Het Rooms-katholieke deel is alleen bestemd voor rooms-katholieken. Het algemene deel is voor iedereen bestemd, ook voor rooms-katholieken. In beide delen wordt onderscheid gemaakt tussen algemene graven en graven met uitsluitend recht. De verschillende delen zijn niet als zodanig herkenbaar aangegeven. De vraag naar een graf op het Rooms-Katholieke deel is minder dan op het algemeen deel. Daarnaast zijn er afzonderlijke delen ingericht voor kindergraven. Ook hierin is een onderscheid in rooms-katholiek en overig. Kindergraven worden zowel als algemene graven en als graven met uitsluitend recht uitgegeven en in alle gevallen slechts ééndiep.

Naast specifieke delen voor rooms-katholiek en algemeen is in Emmeloord ook een Islamitische deel ingericht. De graven worden in verband met de Islamitische gebruiken uitgegeven als tweediep graf, terwijl er slechts één begraving plaatsvindt. De regels zijn voor de rest hetzelfde als voor de andere graven.

Recent is beslist om middels inbreiding meer graven te realiseren op de begraafplaats.

Voorzieningen

Op de begraafplaats is het Uitvaartcentrum 'Het Westerhuis' (Yarden) gevestigd. De begraafplaats beschikt over een ruime parkeerplaats voor ca. 100 auto's. Tevens is er een ruime voorziening voor de stalling van fietsen. De toegang tot de begraafplaats wordt verkregen aan de noordoost- en zuidwestzijde van het uitvaartcentrum via een verhard pad. Vrij centraal op de begraafplaats staat een gebouw ten behoeve van opslag van materialen. Op diverse plaatsen op de begraafplaats zijn zitbanken, afvalbakken en watertappunten aangebracht. Bij de ingang staat een informatiebord met een plattegrond van de begraafplaats en relevante informatie.

Bij een begrafenis wordt afscheid genomen bij het graf. De verschillende open ruimtes op de begraafplaats (al dan niet verhard) worden zelden als afscheidplaats gebruikt.

Huidige situatie dorpen

De gemeentelijke begraafplaatsen in de overige kernen (dorpen) in gemeente Noordoostpolder hebben onderling veel overeenkomsten wat betreft ligging, indeling en inrichting. Om die reden is er voor gekozen om alle overige gemeentelijke begraafplaatsen in één paragraaf te behandelen. Daar waar onderwerpen specifiek zijn voor een bepaalde begraafplaats zal dat worden aangegeven.

Inrichting & ontwikkeling

De begraafplaatsen liggen allen aan de rand van het dorp, vaak op de grens tussen stedelijke bebouwing en agrarisch gebied. De verwijzing naar de begraafplaatsen is goed, zodat deze vrij gemakkelijk zijn te vinden. In de meeste gevallen zijn de begraafplaatsen voorzien van een parkeerplaats met voldoende capaciteit of met voldoende uitwijkmogelijkheden in de directe omgeving. Bij de ingang zijn meestal enkele eenvoudige fietsenstandaards geplaatst.

De sfeer op elke begraafplaats is besloten en rustig, volop omgeven door beplanting. Op de meeste begraafplaatsen wordt wel het achtergrondgeluid ervaren van het drukker verkeer op de vaak doorgaande wegen, die langs de begraafplaats lopen. Van echte hinder is nergens sprake.

De indeling van de begraafplaatsen is erg overzichtelijk. De basis van de indeling en inrichting van de begraafplaatsen is vrij herkenbaar doordat op elke begraafplaats dezelfde onderdelen voorkomen, zoals een afsluitbare toegangspoort in de vorm van een spijlenpoort, een watertappunt nabij de ingang en een eenvoudig opslaggebouwtje. Vaak heeft een begraafplaats daarnaast nog een of meerdere eigen kenmerken zoals de klokkenstoel in Creil. Een uitzondering hierop vormt de begraafplaats in Marknesse, waar enigszins van deze basis is afgeweken. Opvallend op deze begraafplaats zijn de fraaie loofbogen die de toegang tot de verschillende grafvelden markeren.

Op elke begraafplaats is, overeenkomstig de situatie in Emmeloord, een rooms-katholiek deel en een algemeen (overig) deel. Dit is echter nergens als zodanig aangegeven. Op beide delen komen algemene en eigen graven voor. Ook dit is ter plaatse meestal niet herkenbaar. Vaak is er ook een afzonderlijk deel gereserveerd voor kindergraven.

De meeste begraafplaatsen worden gekenmerkt door een rechthoekige padenstructuur. De hoofdpaden zijn uitgevoerd in klinkers, de zijpaden zijn van gras. Over het algemeen zijn de graven redelijk of goed bereikbaar. De grafvelden worden meestal van elkaar gescheiden door middel van hagen van ca. 1 m hoog. In de meeste gevallen wordt de rechtlijnige vakindeling verder benadrukt door bomen. Rondom de begraafplaatsen komt over het algemeen een stevige rand met hoge boom- en heesterbeplanting (bosplantsoen) voor.

Op alle begraafplaatsen in de dorpen wordt ééndiepg begraaf. Het meest voorkomende begraafstelsel is hoofd-voet-voet-hoofd. Er is een vrije keuze in grafmonumenten, zodat zowel alleen liggende en alleen staande gedenktekens als combinaties van liggend en staand voorkomen. Ook de toepassing van grafbeplanting komt voor. De graven liggen meestal evenwijdig aan of loodrecht op de paden. De onderlinge afstand tussen de graven is in de meeste gevallen zeker meer dan 20 cm. Deze ruimte is meestal onbegroeid, maar in sommige gevallen voorzien van een smal strookje gazon. Mechanisch grafdelven is daardoor in principe overal mogelijk.

Op elke begraafplaats worden graven op volgorde van ligging uitgegeven. Volgens de beheersverordening worden graven alleen uitgegeven voor directe begravingen. Reserveren is mogelijk direct aansluitend aan het graf waarin begraven wordt. Een reservering bestaat uit de uitgifte van het uitsluitend recht voor het graf, zonder dat daarin direct wordt begraven. Vanwege deze reserveringen zijn er vele open plaatsen aanwezig.

Voorzieningen

Op elke begraafplaats komen minimaal één maar vaak meerdere zitbanken voor met een afvalbak. Op de meeste begraafplaatsen is bij een ingang een bord aanwezig met informatie over de begraafplaats: plattegrond, openingstijden, waar men terecht kan voor vragen, etc. Daarnaast is er ook op elke begraafplaats een gebouw aanwezig wat tijdens het beheer- en onderhoud als rustlocatie wordt gebruikt. Ook is er op elke begraafplaats een watertappunt aanwezig.

Overzicht voorzieningen rond begraven/asverstrooien in Emmeloord en de dorpen

Voorzieningen	Emmeloord	Bant	Lutteleest	Marknesse	Kraggenburg	Ens	Nagele	Tollebeek	Espel	Creil	Rutte
Algemene voorzieningen											
Algemeen graf volwassenen	x	x	x	x	x	x	x	X	x	x	x
Algemeen graf kinderen	x	x	x	x	x	x	x	X	x	x	x
Algemeen urnengraf	x										
Verstrooiingsveld	x										
Voorzieningen met uitsluitend recht											
Graf enkel		x	x	x	x	x	x	X	x	x	x
Graf tweediep	x										
Kindergraf	x	x	x	x	x	x	x	X	x	x	x
Grafkelder	x			x					x	x	x
Urnengraf enkel		x	x	x	x	x	x	X	x	x	x
Urnengraf dubbel	x										
Nis urnenmuur	x	x		x			x	X			
Urnentuin	x								x		x

Tabel 1

Op alle begraafplaatsen zijn afzonderlijke delen ingericht voor kindergraven. Ook hierin is een onderscheid in rooms-katholiek en overig. Kindergraven worden als algemeen graf of als graf met uitsluitend recht uitgegeven. Echter, juist bij kindergraven blijkt in de praktijk een langere belangstelling voor het graf dan de vastgestelde 10 jaar zoals bij algemene graven van toepassing is. Kindergraven worden in slechts één niveau beschikbaar gesteld.

Er is voor alle graven en op alle begraafplaatsen in de Noordoostpolder een vrije keuze in het gebruik van gedenktekens. Daardoor kunnen zowel liggende als staande gedenktekens worden gebruikt, wordt grafbeplanting toegepast en kunnen ook andere vormen van gedenktekens worden toegepast.

In principe worden graven op elke begraafplaats op volgorde van ligging uitgegeven. Echter, in de dorpen is in verband met de regel voor ééndiep begraven reserveren mogelijk direct aansluitend aan het graf waarin begraven wordt. Een reservering bestaat uit de uitgifte van het uitsluitend recht voor het graf, zonder dat daarin direct wordt begraven. Vanwege deze reserveringen zijn er open plaatsen aanwezig in de begraafplaatsen in de dorpen.

Op de begraafplaats in Emmeloord is ruimte voor islamitisch begraven. Voor islamitisch begraven gelden dezelfde regels als voor de andere graven: uitgifte als particulier graf met de mogelijkheid tot verlenging of uitgifte als algemeen graf. Een particulier graf kan in feite onbeperkt verlengd worden en is daarmee eeuwigdurend. In verband met de vorm van begraven worden de graven uitgegeven als tweediep graf. Op de begraafplaatsen in de dorpen worden geen specifieke maatregelen genomen voor mensen die vanuit islamitisch perspectief begraven willen worden.

Op de begraafplaats in Emmeloord liggen vier oorlogsgraven, welke door de gemeente in nauw overleg met de Oorlogsgravenstichting worden onderhouden. De graven worden in verband met het verleden door gemeente Noordoostpolder en gedeputeerde staten in stand gehouden voor het algemeen belang.

De gemeente treft geen specifieke maatregelen voor mensen die, vanuit een andere geloofsovertuiging dan bovenstaand genoemd, voorzieningen wensen die niet overeenstemmen met het hier geformuleerde beleid.

Asbestemming

Er is geen crematorium binnen de gemeentegrenzen aanwezig. Wel is de bezorging van as een belangrijk aandachtspunt. Nabestaanden vragen naar mogelijkheden hiervoor. Om aan deze vraag te voldoen heeft gemeente Noordoostpolder op verschillende locaties mogelijkheden gecreëerd. Asbussen en urnen kunnen worden bijgezet in een urnenmuur, urnengraf, urnentuin of kunnen worden uitgestrooid. Op de volgende begraafplaatsen zijn inmiddels voorzieningen aanwezig:

- Urnentuin: Emmeloord, Espel, Rutten
- Urnenmuur: Emmeloord, nagele, Marknesse
- Asverstrooiingsveld: Emmeloord
- Urnenkelder/urnengraf: Alle begraafplaatsen

In de urnentuin in Emmeloord is het mogelijk een asbus met of zonder urn te begraven, het plaatsen van een urn op het graf of het uitstrooien van de as op het graf. Behalve in de urnentuin is het ook mogelijk een urn te begraven in een gewoon graf. Deze urnengraven worden uitgegeven als een 'half graf'. De uitgiftetermijnen is zowel voor een urnengraf als voor een plaats in de urnenmuur hetzelfde als voor reguliere graven.

Bijlage 2 Wet op de Lijkbezorging

In de Wet op de Lijkbezorging is vastgelegd welke zorg de houder van de begraafplaats moet verlenen ten aanzien van de lijkbezorging en welke procedures doorlopen moeten worden na het overlijden. Tevens is opgenomen aan welke eisen een begraafplaats moet voldoen. Er zijn bepalingen opgenomen over lijkschouwing en identificatie, het verlof tot begraven en crematie, bijzondere en gemeentelijke begraafplaatsen en sluiting of opheffing van begraafplaatsen.

In de wetgeving zijn verschillende verplichtingen opgenomen waaraan de houder van een begraafplaats moet voldoen. Aangezien gemeente Noordoostpolder meerdere begraafplaatsen in eigendom heeft, moet de gemeente aan meerdere verplichtingen voldoen:

- De gemeente is verplicht minimaal één begraafplaats binnen de gemeentegrenzen te hebben (art 33);
- De gemeente verschaft de gelegenheid tot het schouwen van lijken (art 4);
- De gemeente bevestigt de registratie van een overledene (art 8, lid 2);
- De gemeente bepaalt op welke locatie een overledene komt te liggen. Dit geldt zowel voor algemene als voor particuliere graven. Is er echter op een bepaalde locatie al een particulier graf gevestigd, dan bepaalt de rechthebbende wie daarin wordt begraven. Bij algemene graven bepaalt de gemeente wie in het betreffende graf komt te liggen (art 23 lid 2). Dit geldt ook voor de plaatsing van een asbus (art 65);
- De gemeente voert een registratie rond overledenen en houdt overzicht over de ligging van alle overledenen op de gemeentelijke begraafplaatsen (art. 27, lid 1). Dit geldt ook voor de locatie van asbussen (art 65);
- Bij het verstrijken van de grafrusttermijn schrijft de gemeente de belanghebbende of rechthebbende aan om deze op de hoogte te brengen (art 27 en 28). Dit is van toepassing voor zowel particuliere graven als algemene graven. Indien geen verlenging is aangevraagd door rechthebbende of als de rechthebbende/belanghebbende niet bereikt kan worden laat de gemeente dit op de begraafplaats zelf weten;
- Er zijn speciale regels voor de houder van de begraafplaats/gemeente Noordoostpolder van toepassing indien het graf van een onbekende wordt geruimd, indien een deel van de gemeentelijke begraafplaats als speciale begraafplaats is aangewezen, indien het een bijzondere begraafplaats betreft (art 31, lid 5, art 39 t/m 42);
- De gemeente is verantwoordelijk voor de eventuele sluiting en opheffing van een gemeentelijke begraafplaats (art. 43 t/m 48). Hieraan zijn meerdere regels verbonden;
- De gemeente bepaald waar as verstrooid mag worden (art. 65 en 66).

Hierna wordt een aantal wettelijke voorschriften rond het dagelijks beheer en exploitatie van de begraafplaats nader toegelicht.

De inrichting van een begraafplaats

De hoofdfunctie van een begraafplaats is het begraven van overledenen op een wijze de hygiënische ontbinding van het stoffelijk overschot mogelijk maakt. De begraafplaats moet bij de inrichting aan een aantal technische verplichtingen voldoen. Deze verplichtingen zijn opgenomen in het Besluit op de Lijkbezorging en wordt hieronder nader toegelicht.

Technische voorschriften

In het Besluit op de Lijkbezorging 2 zijn technische voorschriften opgenomen die betrekking hebben op het begraven en de aanleg van graven. Deze voorschriften zijn:

- Er wordt begraven in een kist, begraven zonder kist mag, mits het lichaam in een ander omhulsel wordt begraven. Kist en omhulsel moeten gemaakt zijn van goed afbreekbaar materiaal;
- De afstand tussen de graven is minimaal dertig centimeter;
- De grondbedekking op de bovenste kist is tenminste vijftig centimeter;
- In een graf mogen maximaal drie lichamen boven elkaar worden begraven en tussen de lichamen moet een grondlaag zijn van minimaal dertig centimeter;
- De afstand tussen het grondwater en het diepst begraven lichaam moet minimaal dertig centimeter zijn;
- De grond waarin begraven wordt moet goed doorlatend zijn.

De wet spreekt over algemene graven en eigen graven. Algemene graven worden in gebruik gegeven en kunnen niet worden verlengd. Na de periode verplichte grafrust is het recht aan de houder van de begraafplaats (gemeente) en kan er worden geruimd.

Particuliere graven (ook wel eigen graven of familiegraven genoemd) daarentegen worden uitgegeven voor een bepaalde periode en kunnen worden verlengd.

Administratie

In artikel 27 van de Wet op de Lijkbezorging is opgenomen dat de houder van een begraafplaats, ongeacht of het een gemeentelijke of bijzondere begraafplaats is, een register moet bijhouden van alle overledenen die daar begraven zijn. Ook asbussen die zijn bijgezet worden hieronder verstaan. Nauwkeurig moet worden aangeduid op welke plaats zij begraven of bijgezet zijn. Dit register is openbaar.

Artikel 27

1. De houder van een begraafplaats houdt een register van alle daar begraven lijken, met een nauwkeurige aanduiding van de plaats waar zij begraven zijn.
2. Het in het eerste lid bedoelde register is openbaar.
3. Het register van een bijzondere begraafplaats wordt bij opheffing van die begraafplaats overgebracht naar het archief van de gemeente waarin die begraafplaats was gelegen.

Bij opheffing of sluiting van een begraafplaats blijft het register, op grond van de archiefwetgeving, onder beheer van de gemeente. Bij bijzondere begraafplaatsen moet het archief worden overgebracht naar de gemeente. Het openbare register van de gemeentelijke begraafplaatsen is in te zien bij de beheerder van de begraafplaatsen van gemeente Noordoostpolder.

Ruimen, herbegraven en schudden

De wet geeft aan dat het ruimen, herbegraven of schudden van graven mogelijk is, mits aan de wettelijke voorwaarden is voldaan. Ruimen of schudden van graven biedt een oplossing als er te weinig ruimte op een begraafplaats is, en uitbreiden geen mogelijkheid. Ruimen kan alleen gebeuren als de grafrechten van het eigen graf vervallen en er dus geen sprake meer is van een rechthebbende. Het recht vervalt aan de eigenaar van de begraafplaats indiende rechthebbende afstand heeft gedaan van het recht of als rechthebbende is overleden en het recht niet kan worden overgeschreven op een ander familielid. Bij algemene graven vindt niet eerder ruiming plaats dan na het verstrijken van de (wettelijke) grafrusttermijn. Schudden vindt plaats bij eigen graven en enkel op verzoek van de rechthebbende van het graf. Betreft een ruiming een algemeen graf, dan is de publicatieplicht van toepassing. Is van nabestaanden niet bekend wie zij zijn of waar zij wonen, dan is het plaatsen van bordjes bij het graf een alternatief om de ruiming bekend te maken.

Arbo-richtlijnen (wetgeving)

Naast de Wet op de Lijkbezorging is Arbo-wetgeving ook van toepassing voor begraafplaatsen. Het werken op een begraafplaats is echter niet zonder risico. Net als in andere bedrijfstakken met veel fysiek werk zijn er risico's aanwezig door het werken met machines, fysieke belasting, klimaat, geluid en gevaarlijke stoffen. De wet bepaalt dat er alles aan gedaan moet worden om deze risico's zo klein mogelijk te maken. Dit is terug te vinden in de Arbo wetgeving en in de Wet op de Lijkbezorging. De Arbowet is een raamwerk en geeft algemene verplichtingen zowel voor werkgevers als voor werknemers. De werkgever moet ervoor zorgen dat een zo groot mogelijke veiligheid en een zo goed mogelijke bescherming van de gezondheid gewaarborgd wordt en dat het welzijn van de werknemers niet in het gedrang komt (artikel 3 Arbo). De Arbowet zelf geeft geen concrete richtlijnen voor het werk dat op begraafplaatsen voorkomt. De richtlijn "Veilig en gezond werken op begraafplaatsen, Arbo-richtlijnen in de praktijk"⁷ wordt als norm gehanteerd.

De Arbowet verplicht de werkgever een beleid te voeren dat gericht is op het voorkomen van ongelukken, het vermijden van ongezond werk en het bieden van welzijnsvriendelijk werk (art. 4). Om dit beleid concreet te maken en de volgorde van prioriteiten vast te stellen verplicht de Arbowet (conform art. 5) iedere werkgever een Risico-Inventarisatie en Evaluatie (RI&E) uit te voeren, een plan van aanpak op te stellen en deze te onderhouden. Deze brengt problemen, knelpunten, onveilige situaties e.d. aan het licht. In het geval van het begraafplaatsbeheer is extra aandacht vereist voor het begraven en ruimen van de graven. Voor de werknemers is dit namelijk fysiek, maar met name mentaal een zware belasting. Zij worden sterk geconfronteerd met de dood, en kunnen in aanraking komen met slecht verteerde lijken. In de Arbowet zijn hiervoor richtlijnen opgenomen. Dat betekent concreet dat het soms noodzakelijk is om veiligheid boven efficiëntie te stellen. In gemeente Noordoostpolder heeft deze risico-inventarisatie en evaluatie nog niet plaatsgevonden. Dit wordt opgenomen in het nog op te stellen groenbeheersplan.

⁷ Uitgave van de Landelijke Organisatie van Begraafplaatsen en het opleidings- en adviesinstituut IPC Groene Ruimte.

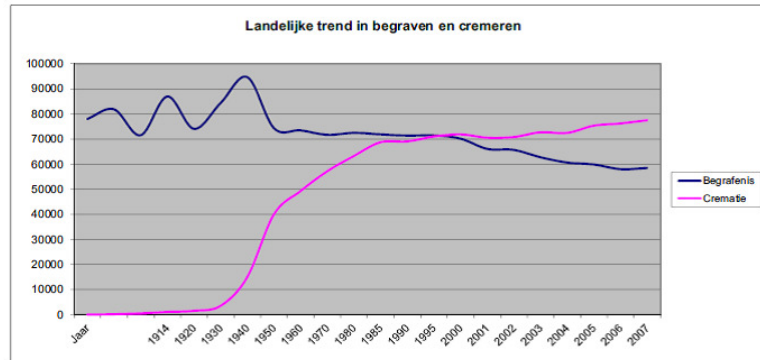
Bijlage 3

Demografische ontwikkelingen

In deze bijlage treft u achtergrondinformatie aan over de demografische ontwikkelingen en de beschikbaarheid van graven in gemeente Noordoostpolder.

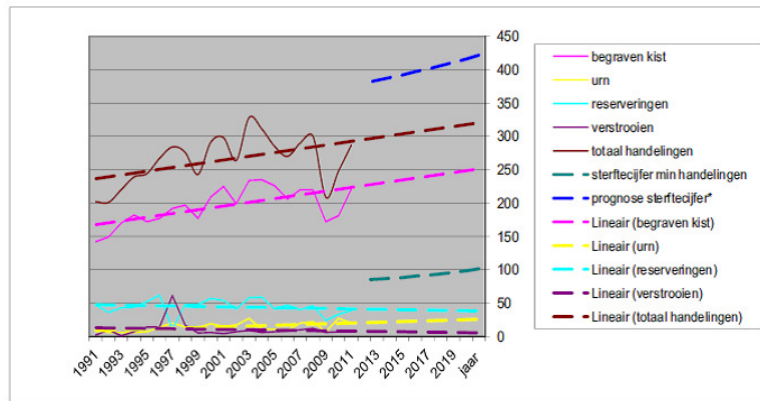
Tabel & grafiek 10 | Historische behoeftes en cumulatieve prognose begraven en cremeren

jaar	Sterftecijfer	Begravenis	Percentage	Crematie	Percentage
2000	140527	71827	51,1%	68700	48,9%
2001	140377	71338	50,8%	69039	49,2%
2002	142355	71404	50,2%	70951	49,8%
2003	141936	70121	49,4%	71815	50,6%
2004	136553	66055	48,4%	70498	51,6%
2005	136402	65636	48,1%	70766	51,9%
2006	135372	62706	46,3%	72666	53,7%
2007	133022	60604	45,6%	72418	54,4%
2008	135136	59834	44,3%	75302	55,7%
2009	134174	57983	43,2%	76191	56,8%
2010	135895	58430	43%	77465	57%

Tabel & grafiek 11 | Historische behoeftes en cumulatieve prognose begraafvormen

jaar	Sterftecijfer	Begravenis	Percentage	Crematie	Percentage
2010	221	20	39	7	287
2009	181	27	33	7	248
2008	172	7	24	6	209
2007	220	22	46	12	300
2006	220	20	40	10	290
2005	206	9	47	8	270
2004	226	11	41	7	285
2003	235	11	59	6	311
2002	234	27	58	9	328
2001	199	17	41	7	264
2000	225	15	54	4	298

Figuur 5: Achtergrondinformatie over begraven en cremeren landelijk, Bron: Nieuwland Advies, 2012.

Beschikbare graven en verwachte behoefte	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Sterftecijfer N.O. Polder*	380	384	388	392	397	401	406	411	416	422	428	433	439	444	450	456	461	467	473	478
Behoeftte graven	226	229	232	235	237	240	243	246	249	251	253	255	257	259	261	263	265	267	269	271
Reserveringen	41	41	40	40	40	39	39	39	38	38	37	37	36	36	35	35	34	34	33	33
Behoeftte urnen	21	22	22	22	23	23	24	25	25	26	26	27	28	28	29	29	30	30	31	31
Behoeftte verstrooien	8	7	7	7	7	6	6	6	6	5	5	5	5	4	4	4	4	3	3	3
Deel buiten begraafplaats	84	85	87	88	90	93	94	95	98	102	107	109	113	117	121	125	128	133	137	140
Cumulatieve vraag graven		270	542	817	1094	1373	1655	1940	2227	2516	2806	3098	3391	3686	3982	4280	4579	4880	5182	5486
Cumulatieve vraag urnen		22	44	66	89	112	136	161	186	212	238	265	293	321	350	379	409	439	470	501
Cumulatieve vraag verstrooien		7	14	21	28	34	40	46	52	57	62	67	72	76	80	84	88	91	94	97
Cumulatief deel buiten begraafplaats	84	170	257	345	435	528	622	717	815	917	1023	1132	1245	1363	1484	1609	1737	1870	2007	2147
Prognose vrije graven	3764	3494	3222	2947	2670	2391	2109	1824	1537	1248	958	666	373	78	-218	-516	-815	-1116	-1418	-1722
Prognose vrije urnen	376	354	332	310	287	264	240	215	190	164	138	111	83	55	26	-3	-33	-63	-94	-125

*Bron: CBS 2011 / gebaseerd op landelijke sterftecijfer / **

Bron: gemeente Noordoostpolder / cumulatieve prognose vanuit

Tabel 2: Beschikbare graven en verwachte behoefte in gemeente Noordoostpolder. Bron: Nieuwland Advies, 2012.

Beschikbare graven en verwachte behoefte naar kern*	Graven / verwachte behoefte	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
1 Emmeloord	Vrije graven	724	618	512	404	296	187	76	-35	-147	-261	-374	-488	-603	-718	-834	-951	-1068	-1186	-1304	-1423
	Cumulatieve vraag	0	106	212	320	428	537	648	759	871	985	1098	1212	1327	1442	1558	1675	1792	1910	2028	2147
2 Marknesse	Vrije graven	791	756	720	684	648	612	575	538	501	463	425	387	349	310	272	233	194	154	115	75
	Cumulatieve vraag		35	71	107	143	179	216	253	290	328	366	404	442	481	519	558	597	637	676	716
3 Luttelgeest	Vrije graven	131	119	107	95	83	71	59	47	34	22	9	-4	-16	-29	-42	-55	-68	-81	-94	-108
	Cumulatieve vraag		12	24	36	48	60	72	84	97	109	122	135	147	160	173	186	199	212	225	239
4 Bant	Vrije graven	190	178	166	154	142	130	118	106	93	81	68	55	43	30	17	4	-9	-22	-35	-49
	Cumulatieve vraag		12	24	36	48	60	72	84	97	109	122	135	147	160	173	186	199	212	225	239
5 Rutten	Vrije graven	268	256	244	232	220	208	196	184	171	159	146	133	121	108	95	82	69	56	43	29
	Cumulatieve vraag		12	24	36	48	60	72	84	97	109	122	135	147	160	173	186	199	212	225	239
6 Creil	Vrije graven	251	239	227	215	203	191	179	167	154	142	129	116	104	91	78	65	52	39	26	12
	Cumulatieve vraag		12	24	36	48	60	72	84	97	109	122	135	147	160	173	186	199	212	225	239
7 Espel	Vrije graven	277	265	253	241	229	217	205	193	180	168	155	142	130	117	104	91	78	65	52	38
	Cumulatieve vraag		12	24	36	48	60	72	84	97	109	122	135	147	160	173	186	199	212	225	239
8 Tollebeek	Vrije graven	250	227	203	179	155	131	106	81	56	31	6	-19	-45	-71	-96	-122	-148	-174	-201	-227
	Cumulatieve vraag		23	47	71	95	119	144	169	194	219	244	269	295	321	346	372	398	424	451	477
9 Nagele	Vrije graven	669	657	645	633	621	609	597	585	572	560	547	534	522	509	496	483	470	457	444	430
	Cumulatieve vraag		12	24	36	48	60	72	84	97	109	122	135	147	160	173	186	199	212	225	239
10 Ens	Vrije graven	367	344	320	296	272	248	223	198	173	148	123	98	72	46	21	-5	-31	-57	-84	-110
	Cumulatieve vraag		23	47	71	95	119	144	169	194	219	244	269	295	321	346	372	398	424	451	477
11 Kraggenburg	Vrije graven	252	240	228	216	204	192	180	168	155	143	130	117	105	92	79	66	53	40	27	13
	Cumulatieve vraag		12	24	36	48	60	72	84	97	109	122	135	147	160	173	186	199	212	225	239

 vrije graven < 50 stuks
 geen vrije graven meer

* Gegevens Tollebeek wijken af, voor Tollebeek is gerekend met 9%, dit % is echter te hoog ingeschat. Dit houdt in dat er pas later geen vrije graven meer zijn. Dit wordt veroorzaakt doordat een aantal overledenen wordt begraven in de buurgemeente Urk

Tabel 3: Beschikbare graven en prognose aantal begravingen per kern in gemeente Noordoostpolder. Bron: Nieuwland Advies, 2012.

Tabel 4: Overzicht sterftcijfer en aantal begrafenissen in de verschillende dorpen in gemeente Noordoostpolder in de periode 2008-2011.

Begraafplaats	2008		2009		2010		2011	
	sterftcijfer	begraafcijfer	sterftcijfer	begraafcijfer	sterftcijfer	begraafcijfer	sterftcijfer	begraafcijfer
Emmeloord	235	131	260	134	259	149	260	138
Bant	2	2	5	7	5	6	1	6
Luttelgeest	5	5	7	6	10	9	7	9
Marknesse	24	8	31	15	33	30	42	39
Kraggenburg	11	7	10	8	8	8	4	4
Ens	9	9	14	12	9	6	17	19
Nagele	9	4	11	10	18	8	14	7
Tollebeek	7	5	4	4	10	5	8	4
Espel	7	4	6	6	6	6	3	5
Creil	5	7	7	6	2	6	7	8
Rutten	6	1	7	7	11	16	3	5
Totaal	320	183	362	215	371	249	366	244

Begraafplaats	Sterftcijfer totaal	Sterftcijfer gemiddeld	Begraafcijfer totaal	Begraafcijfer gemiddeld
Emmeloord	1014	254	552	138
Bant	13	3	21	5
Luttelgeest	29	7	29	7
Marknesse	130	33	92	23
Kraggenburg	33	8	27	7
Ens	49	12	46	12
Nagele	52	13	29	7
Tollebeek	29	7	18	5
Espel	22	6	21	5
Creil	21	5	27	7
Rutten	27	7	29	7
Totaal	1419	355	891	223

Vershil tussen sterftecijfer en begraafcijfer in gemeente Noordoostpolder:

Jaar	Vershil
2008	137
2009	147
2010	122
2011	122

Bijlage 4 Tarieven 2012

In deze bijlage is een overzicht opgenomen van alle tarieven die gerelateerd zijn aan begraven. Deze tarieven zijn afkomstig uit de Verordening op de heffing en de invordering van lijkbezorgingsrechten 2012.

Verlenen van het uitsluitend recht	€	€	€
	20 jaar	50 jaar	
Graf in Emmeloord	1.584,00	3.168,00	
Graf in de dorpen	792,00	1.584,00	
Half graf in Emmeloord voor een urn	792,00	1.584,00	
Half graf in een dorp voor een urn	396,00	792,00	
Urn graf in de urnentuin	792,00	1.584,00	
Nis in urnenmuur	792,00	1.584,00	
Verlenging van het recht in Emmeloord met 5 jaar	396,00		
Verlenging van het recht in de dorpen met 5 jaar	198,00		
Verlenging van het recht in Emmeloord met 10 jaar	792,00		
Verlenging van het recht in de dorpen met 10 jaar	396,00		
Verlenging van het recht in Emmeloord met 20 jaar	1.584,00		
Verlenging van het recht in de dorpen met 20 jaar	792,00		
Verlenging half graf in een dorp voor urn met 10 jaar	198,00		
Verlenging half graf in Emmeloord voor urn met 10 jaar	396,00		

Begraven	12 jaar+	1-12 jaar	0-1 jaar
	Begraven (openen en sluiten graf)	1.814,00	907,00
Begraven op buitengewone uren wordt het recht verhoogd	460,00	230,00	115,00
Tijdelijk afvoeren (verwijderen) van gedolven zand	145,00		

Bijzetten van asbussen, urnen en asverstrooiingen			
Bijzetten urn in graf/urnenmuur/urnentuin	202,00		
Asverstrooiing op het asverstrooiingsveld	198,00		
Bijzetten/verstrooien op buitengewone uren	115,00		

Grafkelders	12 jaar+	1-12 jaar	0-1 jaar
	Rechten grafkelder te plaatsen in Emmeloord	800,00	400,00
Rechten grafkelder te plaatsen in de dorpen	400,00	200,00	100,00
Rechten grafkelder te plaatsen op de urnentuin	322,00		

Grafbedekking			
Gedenkteken of zerk met betonfundatie	520,00		
Aanleggen van een graftuin/omranding	146,00		
Plaatsen of vernieuwen van gedenkteken of zerk	146,00		
Vernietigen en afvoeren van een staand gedenkteken	83,00		
Vernietigen en afvoeren van een liggend gedenkteken	107,00		

Inschrijven en overboeken van huurgraven en urnennissen			
---	--	--	--

Inschrijven/overboeken van eigen graven/urngraven/urnnissen	32,00		
---	-------	--	--

Opgraven, schudden, ruimen			
	12 jaar+	1-12 jaar	0-1 jaar
Opgraven van een stoffelijk overschot (herbegrafenis)	1.814,00	907,00	453,50
Opgraven van een urn (herbijzetting/verstrooiing)	202,00		
Verwijderen van een urn uit de urnenmuur (herbijzetting/verstrooiing)	202,00		
Schudden van een graf met een (1) stoffelijk overschot	172,00		
Schudden van een graf met twee (2) stoffelijke overschotten	344,00		
Ruimen van een graf op verzoek van de rechthebbende	1.814,00	907,00	453,50
Ruimen van een asbus of urn op verzoek van de rechthebbende	202,00		

Tabel 5 Tarieven 2012

Bijlage 5

Vergelijkingscijfers lijkbezorgingsrechten

Voor de onderbouwing van de tarieven voor begraafrechten in gemeente Noordoostpolder zijn de tarieven vergeleken met andere gemeentelijke begraafplaatsen. In deze bijlage treft u een overzicht van de bevindingen aan.

Grafkeuze en verschillen

Het vergelijken van lijkbezorgingsrechten is en blijft moeilijk. Welke kosten worden waaraan toegerekend? De verschillen tussen begraafplaatsen zijn groot. Tarieven zijn geen indicatie voor de kwaliteit van de begraafplaats. De grafkosten geven ook niet in alle gevallen een reëel antwoord op de vraag of een begraafplaats duur is of goedkoop. Prijs en kwaliteit zijn relatief en afhankelijk van tal van factoren. Een grote begraafplaats met een uitgebreid pakket aan aanvullende dienstverlening is niet te vergelijken met de intimiteit van een klein dorpskerkhof dat door vrijwilligers wordt onderhouden. De grafkeuze is een persoonlijke aangelegenheid waarbij locatie, soort graf en duur van de grafurst een rol spelen. Niet alleen financiële motieven spelen een rol bij keuzes rond de laatste rustplaats. In het overzicht is rekening gehouden met de gemeentes die in 2010 zijn onderzocht. Door deze gemeentes opnieuw te bekijken kan ook worden nagegaan of er grote tariefwijzigingen hebben plaatsgevonden.

Om de verschillen tussen de begraafplaatsen zo klein mogelijk te maken is ervoor gekozen de tarieven voor enkele onderdelen te vergelijken. Er is gekeken naar de kosten voor de volgende onderdelen:

- Begraven;
- Grafrecht voor 20 jaar;
- Verlenging grafrecht voor 10 jaar;
- Plaatsen van een gedenkteken;
- Onderhoud van de begraafplaats en het graf;
- Inschrijven in het grafregister.

Beheer en onderhoud van de begraafplaatsen is in sommige gevallen apart genoemd en in sommige gevallen is het verdisconteerd in het bedrag voor begraven. Door beide onderdelen op te nemen, geeft het totaalbedrag wel een beeld van de kosten.

Dit heeft het volgende resultaat opgeleverd:

Leges 2012, enkeldiep.

	gemeente NOP	gemeente Berkelland	gemeente Borssele	gemeente Dronten	gemeente Steenwijkerland	gemeente Weststellingwerf
Aantal begraafplaatsen	11	12	13	1	14	1 (+ kerkelijke)
Verlenen van het uitsluitend recht op een enkel graf voor een periode van 20 jaar	€ 792	€ 1.506	€ 1.900	€ 838	€ 857	€ 400
Verlenging van het uitsluitend recht op een enkel graf (10 jaar)	€ 396	€ 502	€ 950	€ 419	€ 430	€ 750
Begraven (openen en sluiten graf, leeftijd 12 jaar en ouder, op een werkdag)	€ 1.814	€ 1.255	€ 635	€ 770	€ 844	€ 550
<i>Overig</i>						
Vergunning gedenkteken/grafbedekking	€ 520	€ 264	€ 500	€ 316	€ 314	€ 250
Onderhoud graven 20 jaar	€ -	€ 1.848	€ -	€ 1.270	€ -	€ 750
Inschrijven/ overboeken grafregister	€ 31	€ 20	€ 35	€ -	€ 42	€ -
Totaal	€ 3.553	€ 5.394	€ 4.020	€ 3.613	€ 2.486	€ 2.700

Leges 2012, dubbeldiep

	gemeente NOP	gemeente Berkelland	gemeente Borssele	gemeente Steenwijkerland	gemeente Vlaardingen	gemeente Weststellingwerf	Westerveld
Aantal begraafplaatsen	11	12	13	1	2	1 (+ kerkelijke)	1 particulier
Verlenen van het uitsluitend recht op een dubbel graf voor een periode van 20 jaar	€ 1.584	€ 2.259	€ 3.800	€ 1.714	€ 3.331	€ 750	€ 1.522
Verlenging van het uitsluitend recht op een dubbel graf (10 jaar)	€ 792	€ 753	€ 1.900	€ 858	€ 1.175	€ 1.500	€ 810
Begraven (openen en sluiten graf, leeftijd 12 jaar en ouder, op een werkdag)	€ 1.814	€ 1.255	€ 635	€ 844		€ 550	€ 1.107
<i>Overig</i>							

Vergunning gedenkteken/monument	€ 520	€ 264	€ 1.020	€ 314	€ -	€ 250	-
onderhoud 20 jaar	€ -	€ 1.848	€ -	€ -	€ 668	€ 1.500	€ 80
Inschrijven/ overboeken begraafregister	€ 32	€ 20	€ 35	€ 42	€ -	€ -	€ 36
Totaal	€ 4.742	€ 6.398	€ 7.390	€ 3.772	€ 5.175	€ 4.550	€ 3.554

Tabel 6 Leges in verschillende gemeenten

Samenvoeging of opsplitsing van tarieven

Kosten voor het begraven en de begraafplaatsen worden niet altijd op dezelfde manier doorberekend aan de belang- en rechthebbenden. Onderhoud bijvoorbeeld wordt op sommige begraafplaatsen apart berekend en op sommige begraafplaatsen verdisconteerd in het tarief voor uitsluitend recht op een graf. Meestal betreft onderhoud het algemene onderhoud van de begraafplaats, maar in sommige gevallen rekent men ook een tarief voor het onderhoud van het graf, aanwezige grafmonumenten en/of grafbeplanting. Afhankelijk van ligging, aanleg en ontwerp is de ene begraafplaats nou eenmaal onderhoudsintensiever dan de andere. Daar komt nog bij dat niet alle begraafplaatsen een kostendekkend tarief hanteren. Bij gemeentelijke begraafplaatsen bijvoorbeeld wordt het onderhoud soms nog uit de algemene middelen betaald.

Grondsoort

Grondslag en mate van drainage zijn relevant voor de aanleg van de begraafplaatsen en daarmee voor de investeringskosten. Met een zandige ondergrond hoeft er geen voorbereidend werk te worden gedaan om te kunnen begraven en kunnen paden goedkoper worden aangelegd. In dat geval hoeft over het algemeen ook niet opgehoogd te worden. Afhankelijk van in hoeverre een gemeente een begraafplaats kostendekkend beheerd worden deze kosten wel of niet opgenomen in de tarieven. Dit leidt tot verschillen. Voor gemeente Noordoostpolder is de grondsoort echter een gegeven. We hebben hier kleigrond en als je wilt begraven dien je de grond eerst op te hogen met zand. Deze investeringskosten werken door in de tarieven. De grondsoort verklaart mogelijk het verschil met bijvoorbeeld de particuliere begraafplaats Westerveld. Deze is gelegen aan de rand van de duinen. Een gemeente met vergelijkbare grondsoort is Dronten.

Conclusie

De vergelijking met andere gemeente is gemaakt voor een uitgiftetermijn van 20 jaar voor een eigen graf en verlenging van dit graf voor 10 jaar. Daarnaast is ook gekeken naar het tarief voor begraven, plaatsing van een gedenkteken/monument, verplichte bijdrage voor onderhoud en inschrijfkosten voor het begraafregister. Niet in alle gevallen bleken er tarieven te worden geheven. Waarschijnlijk zijn de kosten voor de onderdelen verdisconteerd in andere onderdelen. De gemeentes zijn willekeurig gekozen. Uit de totaalcijfers blijkt dat de kosten van een ééndiepgraf variëren van € 1.975,- tot € 4.950,-. Ter vergelijking, de kosten in gemeente Noordoostpolder zijn € 3.518,-. Voor een tweediepgraf variëren de kosten van € 3.275 tot € 7.115,-. In gemeente Noordoostpolder kost dit type graf € 4.694,-. In deze vergelijking is de gemeente Noordoostpolder niet de goedkoopste, maar zeker ook niet de duurste.

Uit deze vergelijking is wel duidelijk geworden dat de gemeente Noordoostpolder als een van de weinigen een uitgiftetermijn van 50 jaar heeft. Andere gemeentes hebben merendeels een uitgiftetermijn van 20 en 30 of 40 jaar.

Colofon

BELEIDSPLAN BEGRAAFPLAATSEN 2012-2022 MET ZORG BETROKKEN

OPDRACHTGEVER:

College van Burgemeeste en Wethouders van Gemeente Noordoostpolder

STATUS:

Concept

AUTEUR:

I.C.R. Verbeek

GECONTROLEERD DOOR:

T. van der Wal
G.E. Schaapman
G. Taal
G.J. Bennema
R. Onderstein

VRIJGEGEVEN DOOR:

Raadsbesluit PM

31 juli 2012 concept beleidsplan,
11 oktober 2012 aanpassingen in het conceptbeleidsplan doorgevoerd,
Definitief na besluit gemeenteraad

Postadres
Postbus 155
8300 AD Emmeloord
+31(0)527633911

Bezoekadres
Harmen Visserplein 1
8302 BW Emmeloord

www.noordoostpolder.nl